

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СТРАТЕГІЧНИХ СТУДІЙ

ДОНУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

 Ніна РЖЕВСЬКА

«07» 06 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «ТАЙВАНСЬКЕ ПИТАННЯ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КНР»

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу, 407 групи, Зуєва Аліна Костянтинівна

Керівник: доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій, к.політ.н.

Поведа Олександр Петрович

Нормоконтролер:

Олександр ПОВЕДА

КИЇВ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК КОНФЛІКТУ МІЖ КНР І ТАЙВАНЕМ	6
1.1 Історичні витоки конфлікту	6
1.2. Сучасний стан тайванської проблеми	14
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ КНР	23
2.1 Значення тайванського питання для відносин КНР із США	23
2.2 Тайвань у контексті відносин КНР з Японією і країнами Південно-Східної Азії	29
2.3 Тайванське питання у відносинах КНР з ЄС.....	36
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ	40
3.1 Системний аналіз питання протистояння Китаю та Тайваню.....	40
3.2 Порівняльний аналіз тайванського питання і російсько-української війни та сценарний аналіз розвитку тайванської.....	48
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому, що тайванська проблема у ХХІ ст. є одним з визначальних факторів збереження або порушення миру на міжнародній арені. Острів Тайвань вважається одним з найнебезпечніших місць у світі саме щодо загрози масштабного збройного конфлікту. В даній кваліфікаційній роботі автор зосереджує увагу на тому, як конфлікт на острові Тайвань впливає на відносини КНР з іншими країнами. Дослідження було проведене, враховуючи внутрішньополітичну ситуацію в КНР та на Тайвані й економічні і військові аспекти конфлікту.

Для науки дане дослідження важливо тим, що воно дає можливість зрозуміти складні міжнародні відносини, поглибити знання про політичне життя КНР, а також розробити конструктивні шляхи вирішення тайванського питання.

Тайвань (або Республіка Китай) – країна в Східній Азії. Острів хоче зберегти свій суверенітет, політичну й економічну незалежність. Країна має багато ознак незалежної держави, у тому числі конституцію та потужну армію, але її правовий статус залишається невизначеним, а також країна має територіальні претензії до КНР.

Проте Китай розглядає Тайвань як власну провінцію, що відокремилася. Материкова влада має намір повернути її, в тому числі за допомогою сили, якщо буде необхідно. Тайвань має міцні зв'язки з Китаєм, його найбільшим торгівельним партнером. Чимало тайванців мають ділові та сімейні зв'язки через протоку, але з часом одні з останніх опитування на острові показують, що кількість людей, які вважають себе тайванцями, на відміну від китайців, зростає.

Тайванське питання є одним з головних джерел напруженості в відносинах між КНР і США. Це питання також впливає на відносини КНР з іншими країнами регіону і світу. Вирішення тайванського питання може сприяти зміцненню миру і стабільності в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

До того ж, від початку російсько-української війни влада Тайваню пильно стежить за ситуацією в Україні. Це засвідчує той факт Настільки, що президент Тайваню створила оперативну групу для моніторингу та реагування на російсько-українську війну. Російсько-українське протистояння нагадує Тайваню про власний

конфлікт з КНР. Набагато більший і могутніший сусід вважає Тайвань своєю суверенною територією і вказує на ймовірне військове завоювання острова. 23-мільйонна армія Тайваню не зможе протистояти Китаю поодиноці, тому влада Тайваню сподівається на швидкий захист від американських військових. Проте американська участь не гарантована, і розвиток російсько-української війни може бути важливим показником.

Останнім часом спостерігається, зростання військової могутності КНР та її активізація у Південнокитайському морі. Це посилює ризик силового вирішення тайванського питання. Невизначеність статусу Тайваню та амбіції КНР щодо його "возз'єднання" дестабілізують регіональну безпеку та створюють загрозу для глобального миру.

Мета дослідження: дослідити значення тайванської проблеми в XXI ст. на міжнародній арені та здійснити комплексний аналіз впливу тайванського питання на зовнішню політику КНР.

Об'єкт дослідження: вплив тайванського питання на формування та реалізацію зовнішньополітичного курсу КНР.

Предметом дослідження є тайванське питання в зовнішній політиці КНР.

Завдання дослідження:

- Дослідити історичний аспект розвитку тайванської проблеми;
- Розкрити сучасний стан тайванської проблеми;
- Оцінити вплив тайванського питання на відносини КНР з іншими країнами;
- Порівняти тайванське питання з російсько-українською війною;
- Визначити за допомогою сценарного аналізу майбутній розвиток конфлікту.

Методи дослідження: системний аналіз, порівняльний аналіз, метод побудови сценаріїв.

Практична цінність дослідження. Дослідження цієї теми може сприяти кращому розумінню геополітичних взаємозв'язків у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та визначенню оптимальних стратегій для збереження миру і стабільності.

Апробація. Апробація результатів роботи полягає в тому, що основні положення, ідеї та результати дослідження представлено й обговорено на наступних науково-практичних конференціях:

1. Зуєва А. Тайванський конфлікт і повномасштабне вторгнення Росії в Україну: порівняльний аналіз // XXIII Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки» (м. Київ, НАУ, 4-7 квітня, 2023 року). С. 81-83.
2. Зуєва А. Ймовірні сценарії розвитку тайванської проблеми // Всеукраїнська конференція з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність» (м. Київ, НАУ, 29 лютого, 2024 року). С. 233-235.
3. Зуєва А. Неспокій на острові: чому Тайвань стає ключовою точкою у протистоянні США та Китаю? // XXIV Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки» (м. Київ, НАУ, 2-5 квітня, 2024 року). С. 46-47.

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 3 збірниках.

Структура роботи. Структура роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Загальний обсяг її становить 66 сторінок зі списком використаних джерел. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел (65 найменувань українською та англійською мовами).

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК КОНФЛІКТУ МІЖ КНР І ТАЙВАНЕМ

1.1 Історичні витоки конфлікту

Китайська Народна Республіка вважає Тайвань (Республіку Китай) сепаратистською провінцією, а Пекін стверджує, що він зрештою поверне його силою, якщо це буде необхідно. Лідер Тайваню ясно сказала, що острів — це набагато більше, ніж провінція, це суверенна політична система. Він має власну конституцію, демократично обраних лідерів і постійну армію чисельністю близько 300 000 осіб.

Поглиблюючись в історію, то Тайвань був невід'ємною частиною Китаю з часів династій Мін і Цін, але чи так воно насправді. Коли представники голландської Ост-Індської компанії прибули на Тайвань у 1624 році, вони не знайшли жодних слідів правління династії Мін, яка правила Китаєм з 1368 по 1644 рік. Насправді імператор Мінмін попросив голландців, які в 1622 році заснували невеликий форт на Перскадорських островах (нині Тайванська протока), «залишити їх територію». Тож голландці переїхали на те місце, яке тоді було відомо як Формоза, і правили островом протягом 38 років, створивши там першу адміністративну структуру Тайваню. Тому, звичайно, Республіка Китай (Тайвань) ніколи не була частиною династії Мін [1].

У 1662 році послідовник Мін Чжен Ченгун утік від новоствореної маньчжурської династії Цін і вирушив з узбережжя Фуцзянь з 400 кораблями та 25 000 чоловік [1], щоб взяти в облогу голландський форт Зеландія. Через дев'ять місяців голландці здалися, і Чжен Ченгун встановив своє правління в південно-західному куточку Тайваню. Така ситуація тривала 21 рік, поки його онук не здався династії Цін у битві при Пенху в 1683 році. Колись Чжен Ченгун і його родина правили Тайванем як незалежне королівство округу Наньмін, а не як частина неіснуючої на той час династії Мін.

Метою цінського імператора було знищити бунтівний режим Чжен Ченгуна, а не завоювати острів Тайвань. Імператор Кансі якось сказав у 1683 році: «Тайвань не

входить до сфери нашої імперії. Це не велика проблема». Він навіть запропонував дозволити голландцям викупити його. Можливо, це неприємний факт для нинішніх правителів Пекіна [6].

Але того року таки почався більш ніж 200-річний період, протягом якого Тайванем правили маньчжурські правителі з Пекіна (здебільшого опосередковано як частина провінції Фуцзянь). Але під час правління династії Цін було зареєстровано понад 100 повстань, для придушення деяких було потрібно понад 50 000 військ. Тайванські історики описують це так: "повстання кожні три роки і повстання кожні п'ять років" [1].

У 1887 році, наприкінці правління династії Цін, маньчжурські правителі в Пекіні вирішили підвищити статус Тайваню з провінції Фуцзянь до офіційної китайської провінції. Це було в основному для того, щоб стримати спроби Франції та Японії створити колонію на Тайвані. Лю Мінчуань, губернатор, призначений Пекіном, багато зробив для розвитку острова Тайвань. Він запровадив електрику, відкрив залізницю з Кілуंगा на південь і створив мережу телеграфних кабелів. Але цей процес модернізації тривав лише вісім років [40].

Після кількох століть відносної автономії суверенний статус Тайваню по відношенню до Китаю залишався невизначеним, але в 1895 році, після підписання Симоносекського договору, Японія придбала Тайвань як колонію. Коли Китай знищив династію Цінь в 1911 році, багатовікове династичне правління закінчилося. Через це Китай став політично роздробленою напівколоніальною державою і занурився в політичні та соціальні заворушення [6].

У цей період дві великі військово-політичні фракції з конфліктуючими ідеологіями змагалися за формування майбутнього сучасного Китаю. Націоналістична партія (Гоміньдан) виникла як спадщина династії Цінь, що стала наступницею Китайської Народної Республіки, але врешті-решт перейшла до рук військової кліки. Гоміньдан представляв Китай як конституційну республіку, що наслідує західну модель управління, в той час як Комуністична партія Китаю (КПК), заснована в 1921 році, ставила за мету комуністичну революцію в китайському стилі

і створення майбутнього соціалістичного Китаю, що базується на марксистсько-ленінських принципах.

Дві нібито співпрацюючі групи досягли успіху в об'єднанні Китаю за допомогою польових командирів у 1928 році, але незабаром перейшли до відкритого і жорстокого конфлікту; хоча вони ненадовго співпрацювали проти японських військ у 1930-х роках. Воєнні дії між Гоміньданом і КПК тривали протягом усієї Другої світової війни. 1 грудня 1943 року лідери Китаю, Сполучених Штатів і Великобританії спільно підписали «Каїрську декларацію»: "Всі території, захоплені Японією у Китаю, включаючи Маньчжурію, Тайвань і острови Пенху, будуть повернуті Китаю" [10].

Після капітуляції Японії в 1945 році Сполучені Штати Америки, які підтримували Гоміньдан під час переговорів про капітуляцію, спробували укласти перемир'я між Гоміньданом і Комуністичною партією Китаю (КПК). Проте подальші розбіжності між КПК і Гомінданом, а також порушення режиму припинення вогню призвели до того, що 29 січня 1947 року США відмовилися від посередницьких зусиль і відкликали місію. Сполучені Штати Америки призупинили військову допомогу Гоміньдану, але продовжили свою програму економічної допомоги [1].

Після перемоги в Антияпонській війні в 1945 році китайський народ настійно вимагав побудови незалежного, єдиного, процвітаючого нового Китаю. З цією метою Комуністична партія Китаю присвятила себе боротьбі за мир і демократію в масштабах країни, отримавши підтримку людей по всій країні. Вимушена ситуацією гоміньданівська влада була змушена провести чунцинські переговори, політичні консультації та переговори про перемир'я з Комуністичною партією Китаю (КПК). Однак угруповання Гоміньдан на чолі з Чан Кайші, спираючись на підтримку Сполучених Штатів Америки, проігнорувало бажання народу по всій країні. Партія розірвала «Договір подвійної десятки», Угоду Народної політичної консультативної ради Китаю (НПКРК) і всі угоди про перемир'я, підписані Гоміньдан і Комуністичною партією Китаю, і нахабно розгорнули загальнонаціональну антикомуністичну і антинародну кампанію [43]. Це призвело до того, що китайський

народ, який відчайдушно на той час потребував «одужання», знову був втягнутий у повномасштабну громадянську війну.

Зіткнувшись із запеклим військовим наступом Гоміньдану, Комуністична партія Китаю повела Народно-визвольну армію Китаю та народ усієї країни на визвольну війну та здобула вирішальні перемоги в трьох великих битвах Ляошен, Пінцзінь та Безпрецедентна поразка Гоміньдана була вирішена. У міру розвитку військової ситуації Чан Кайші, який перебував у критичному становищі, вирішив розмістити остаточний плацдарм Гоміньдану на Тайвані та почав старанно керувати Тайванем у січні 1949 року. 1 жовтня Мао Цзедун, голова КПК, оголосив про створення Китайської Народної Республіки у Пекіні. 7 і 11 грудня гоміньданівський «уряд» на чолі з Чан Кайші переїхали в Тайбей, проголосивши його тимчасовою столицею Республіки Китай [15].

У 1950-х роках напруженість між Китайською Народною Республікою (КНР) та Республікою Китай (РК) переросла у збройний конфлікт за стратегічно важливі острови в Тайванській протоці. Двічі протягом 1950-х роках КНР бомбардувала острови, контрольовані Республікою Китай. У відповідь США відповіли активним втручанням на боці Тайваню.

На початку 1950 року, коли Комуністична партія Китаю завершила консолідацію влади на материку, Китайська Народна Республіка почала нарощувати свої сили навпроти Тайваню, в той час як Гоміньдан на Тайвані готував свій власний наступ через протоки. Однак, коли в червні того ж року розпочалася Корейська війна, Сполучені Штати Америки відправили свій Сьомий флот патрулювати Тайванську протоку, щоб запобігти військовим діям, і американо-китайська співпраця відновилася. 2 грудня 1954 року США та Республіка Китай підписали Договір про взаємну оборону, в якому Сполучені Штати Америки зобов'язалися підтримувати Тайвань у разі нападу КНР. Ці дії США посилювали тупикову ситуацію в Тайванській протоці. Незначні сутички в протоці тривали протягом 1950-х років через деякі острови біля китайського узбережжя [18].

Після 1949 року і протягом більшої частини холодної війни Тайвань користувався значним міжнародним визнанням як Республіка Китай. Це було

головним чином завдяки антикомуністичній кампанії під проводом США та ізоляціоністській та ідеологічній позиції материкового Китаю. Однак у 1971 році Китайська Народна Республіка отримала достатню кількість голосів на Генеральній Асамблеї ООН, щоб не визнавати Тайвань Республікою Китай, і визнала КНР представником Китаю в ООН. У 1972 році, під час історичного візиту президента США Річарда Ніксона до Китаю, Сполучені Штати Америки відновили контакти з Китаєм і підписали першу американо-китайську спільну заяву. Цей документ, відомий як «Шанхайське комюніке», став першим офіційним документом, в якому Сполучені Штати Америки і Китайська Народна Республіка висловили свої погляди на тайванське питання [15].

У Шанхайському комюніке Китай підтвердив свою позицію, що уряд Китайської Народної Республіки є єдиним законним урядом Китаю; Тайвань є провінцією Китаю; звільнення Тайваню є внутрішньою справою Китаю і жодна інша країна не має права втручатися. Сполучені Штати Америки при цьому визнали, що всі китайці по обидва боки Тайванської протоки наполягають на тому, що існує один Китай і що Тайвань є частиною Китаю. Більше того, США висловили зацікавленість у мирному вирішенні тайванського питання самими китайцями [15].

У 1970-х роках все більше країн слідували формулою встановлення офіційних дипломатичних відносин з КНР, зберігаючи при цьому неформальні відносини з Тайванем без визнання її державності. Сполучені Штати Америки встановили офіційні дипломатичні відносини з Китайською Народною Республікою у 1979 році під час візиту президента Ден Сяопіна до Вашингтона. 1 січня 1979 року в комюніке про встановлення офіційних відносин були викладені відповідні погляди на Республіку Китай, включаючи припинення дії двостороннього договору про оборону, виведення американських військ, дислокованих на Тайвані, і відкликання офіційного дипломатичного визнання. Були введені обмеження на взаємодію. Незабаром після цього Конгрес США описав неофіційні відносини Сполучених Штатів з островом і підтвердив прихильність країни до Тайваню [18].

У перші роки правління адміністрації Рональда Рейгана напруженість у відносинах з Пекіном через можливий продаж американських винищувачів Тайваню

досягла кульмінації у підписанні Третьої декларації 17 серпня 1982 року. Питання продажу американських озброєнь Тайваню не було вирішене під час переговорів про встановлення дипломатичних відносин між двома країнами, і декларація 1982 року мала на меті вирішити це питання таким чином, щоб не перешкоджати подальшому розвитку американо-китайських відносин. Сполучені Штати Америки заявили, що не будуть проводити довгострокову політику продажу зброї Тайваню, і підтвердили, що продаж зброї острову не перевищуватиме рівень поставок за якістю і кількістю. Сполучені Штати Америки також заявили про намір поступово зменшувати обсяги продажу зброї Тайваню [1].

У 1992 році обидві сторони Тайванської протоки розпочали робочі консультації в Гонконзі щодо майбутньої "перевірки документів" і "рекомендованої пошти". Ці консультації були спрямовані на плавний розвиток переговорів між протокою. «Обидві сторони Тайванської протоки є незалежними країнами» та «Обидві сторони Тайванської протоки є розділеним Китаєм» по черзі з'являлися в обговоренні політики китайського уряду щодо протоки з моменту скасування воєнного стану, коли президент Лі Денхуей заступив на посаду [43].

У 1992 році Асоціація сприяння обмінам між обома берегами Тайванської протоки (АСОП) з материкової частини Китаю та Фонд обмінів між обома берегами Тайванської протоки (ФОБТ) з Тайваню досягли консенсусу щодо ведення ділових переговорів між двома організаціями [1]. Консенсус полягає в тому, що обидві сторони усно висловлюють "консенсус про те, що обидва береги Тайванської протоки дотримуються принципу "одного Китаю"". Його основний зміст полягає в тому, що обидві сторони Тайванської протоки заявляють, що "обидва береги належать одній країні", "дотримуються принципу "одного Китаю"" та "докладають зусиль для прагнення до національного єднання". Однак Демократична прогресивна партія (ДПП) завжди заперечувала та критикувала "консенсус 92 року", а після приходу до влади вдруге всіляко спотворювала та ганьбила його [14].

З часів 18-го з'їзду Комуністичної партії Китаю Сі Цзіньпін неодноразово підкреслював, що "консенсус 92 року", який втілює принцип "одного Китаю", є "якорем між берегами Тайванської протоки" та "голкою, що стабілізує море". Тільки

за наявності цього "можна протистояти будь-яким вітрам і хвилям, сидіти стійко на горі Тяньюй". Без нього "можна зіткнутися з бурхливими хвилями, а може, й зовсім перекинутися" [14].

Саме завдяки "консенсусу 92 року", який втілює принцип "одного Китаю", як спільній політичній основі, після того, як лідери гоміньдану і КПК провели переговори в Пекіні та оприлюднили "Спільне бачення мирного розвитку обох берегів Тайванської протоки", керівники уповноважених органів з питань відносин між двома берегами Тайванської протоки здійснили взаємні візити та встановили гарячу лінію, а лідери обох берегів Тайванської протоки провели історичну зустріч.

Пізніше цей узгоджений підхід було спрощено до формули «один Китай, різні інтерпретації», щоб забезпечити гладкі та продуктивні переговори та уникнути суперечок щодо конкретного значення "одного Китаю". Проте населення Республіки Китай залишається сумнівним стосовно Консенсусу 1992 року, вважаючи, що головною його складовою була лише згода обох сторін на принцип одного Китаю, і не було місця для "відповідних виразів", оскільки Контрольний офіс за справи Тайваню материкового Китаю стверджує, що "відповідні вирази" не допускаються. Це не слід тлумачити як спробу використовувати "альтернативні вислови" для боротьби з сепаратизмом, наприклад, "два Китаї" чи "один Китай, один Тайвань", що призводить до дуже обмеженого використання адекватних термінів.

Крім того, цей термін був запропонований колишнім головою Управління у справах материкового Китаю Су Ці в 2000 році, а в 1992 році терміна "консенсус 92 року" взагалі не існувало [11]. Це призводить до численних сумнівів щодо того, чи був у 1992 році досягнутий консенсус, а також щодо легітимності самого консенсусу 92 року. Проте, оскільки переговори з ділових питань між двома берегами Тайванської протоки поступово завершуються, переговори про майбутній політичний статус Тайваню неминуче торкнуться таких питань, як "одна країна", "одна країна, дві системи" тощо. Отже, важливість консенсусу 92 року поступово зникає.

На основі того, що "інтерпретації змісту "одного Китаю" різняться", після Саміту АТЕС у Сіетлі в листопаді 1993 року, у відповідь на заяву Цзян Цземіня про те, що "Тайвань є провінцією КНР", один із членів делегації Китайської Народної

Республіки, міністр фінансів Цзян Бінцзунь, відповів "двома Китаями на перехідному етапі", заявивши, що, хоча обидві сторони прагнуть до об'єднання, на даному етапі Республіка Китай і КНР є двома різними суверенними державами. Здається, що риторика уряду Лі щодо нинішнього стану відносин між двома берегами Тайванської протоки належала до концепції "двох Китаїв", згідно з якою "обидві сторони є незалежними державами" [26].

Незважаючи на зусилля Вашингтона і Пекіна, спрямовані на розрядку суперечки навколо Тайваню, це питання залишалося чутливим і вибухонебезпечним. У 1995 році напруженість зросла, коли президент Тайваню Лі Денхуей відвідав свою альма-матер, Корнельський університет, щоб взяти участь у церемонії вручення дипломів. Китай рішуче заперечував проти того, щоб Сполучені Штати Америки надали президенту Лі Денхуею візу і щоб він виголосив, за їхніми словами, «провокаційну» промову. Влітку того ж року Народно-визвольна армія Китаю (НВАК) провела випробування балістичних ракет і серію військових навчань, щоб показати своє невдоволення. У березні наступного року Китайська Народна Республіка відновила запуски балістичних ракет, і цього разу вже по цілях, розташованих поблизу двох великих портів Тайваню – Гаосюн і Кілунг [20].

Ракетна криза 1995-1996 років мала серйозний вплив на військову модернізацію Китаю і на оборонні відносини Сполучених Штатів з Тайванем. У наступні роки Китайська Народна Республіка почала інвестувати значні кошти в модернізацію своїх збройних сил, приділяючи особливу увагу розвитку засобів застосування сили проти Республіки Китай з метою досягнення політичних результатів в інтересах Китайської Народної Республіки. Перспектива послаблення військової переваги Тайваню викликала занепокоєння у Вашингтоні, що змусило США розширити оборонну співпрацю з Тайбеєм, а президента Буша схвалити великі поставки зброї Тайваню у квітні 2001 року [1].

У березні 2000 року Чень Шуйбянь зійшов на вершину влади на політичній арені Тайваню. Це знаменувало собою перехід "руху за незалежність Тайваню" з підпілля на відкриту сцену, з неофіційного рівня до офіційного. Спостерігався бум антикитайських настроїв, заперечення "Консенсусу 1992 року", прагнення до

"перейменування" Тайваню, гасла "Хай живе незалежність Тайваню! Вічно й вічно!" та висунення таких ідей, як внесення змін до "конституції", "законів" та "правової незалежності" [14]. Таким чином, "рух за незалежність Тайваню" та його діяльність стали ще однією важливою причиною виникнення, розвитку та тривалого невирішення проблеми Тайваню.

21 лютого 2000 року Державна рада КНР оприлюднила Білу книгу "Принцип одного Китаю та питання Тайваню", чітко заявивши, що у випадку від'єднання Тайваню від Китаю під будь-яким приводом, вторгнення іноземних військ на його територію або нескінченної відмови владою Тайваню від мирного врегулювання питання об'єднання двох берегів шляхом переговорів, уряд Китаю буде змушений вжити всіх можливих рішучих заходів, включаючи застосування сили, для захисту суверенітету та територіальної цілісності Китаю та завершення справи об'єднання країни. Це стало вираженням єдиної волі всього китайського народу, а також суворим попередженням сепаратистським силам Тайваню та антикитайським силам за кордоном [26].

Отже, тайванський конфлікт є дуже складним питанням, яке не має простих рішень. Історичне коріння конфлікту глибоке, а сучасні актори мають різні інтереси та цілі.

1.2. Сучасний стан тайванської проблеми

Необхідність дослідження тайванської проблеми досі є не реалізованою. Тайванська проблема є однією з найбільш обговорюваних тем у сучасній світовій політиці і вже породила значний обсяг аналітичної літератури.

В українській історіографії є небагато досліджень, присвячених аналізу політичних аспектів тайванської проблеми та її значення у відносинах Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Ці роботи, зокрема, належать С.О. Шергіну, О.Г. Івченку, В. Стадниченку, Б.М. Гончару. Вони розглядають еволюцію міжнародних відносин та перспективи об'єднання КНР і Тайваню [17].

У відносинах між Китаєм та США питання Тайваню є гарячою точкою, тому є багато праць американських політологів та науковців на цю тему.

В своїй роботі «Американська політика щодо Китаю та питання Тайваню» американський політолог Су Ге (1998) наголошував, що Тайванське питання не є проблемою між Китаєм та США, а є фактором, який впливає на двосторонні відносини. Він дослідив походження та тенденції розвитку Тайванського питання, вивчив історію та розвиток політики США щодо Китаю, а також системно проаналізував американську дипломатію, китайсько-американські відносини та взаємини між двома берегами Тайванської протоки. Щодо Тайваню, він наголошував, що США не повинні втручатися у внутрішні справи інших країн. "Китайський уряд досягне об'єднання за принципом "Одна країна, дві системи" [56].

Ральф Н. Клау (1999), автор роботи «Співпраця чи конфлікт у Тайванській протоці?», оцінює непереборні розбіжності між Пекіном і Тайванем, зростання опозиційної партії, яка виступає за незалежність Тайваню, і погрози Пекіна застосувати військову силу. Він стверджував, що США можуть найкраще мінімізувати ризик конфлікту за допомогою політики двозначності, яка зберігає гнучкість для військового втручання або невтручання залежно від обставин, і водночас активніше схвалює та підтримує співпрацю між народами та урядами по обидва боки протоки [55].

Денніс Ван Вранкен Хікі (1999) в своїй роботі «Суперництво між США та протокою: стратегічне партнерство та стратегічна неоднозначність» підкреслював, що в інтересах США підтримувати стабільні та конструктивні відносини як з Тайванем, так і з КНР. Він заявив: "Ми повинні визнати, що минула дипломатія між США та Китаєм відбувалася коштом Тайваню в історії наших відносин, тому в основі нового періоду відносин між США та КНР лежить покращення наших відносин" [50].

Тайванські вчені Цінь Су і Цін Лінь наголошують на загрозах від посилення військового потенціалу КНР для безпеки Тайваню, а Лін Чень із шанхайського інституту міжнародних досліджень вважає, що стабільність залежить від дотримання принципу "одного Китаю" [52].

Офіційна зарубіжна історіографія підкреслює залежність безпеки в Тайванській протоці від політики Вашингтона щодо забезпечення безпеки Тайваню. Вчені розглядають міжнародний статус Тайваню, його членство в міжнародних організаціях та відносини з Китаєм з різних правових підходів.

Враховуючи те, як Китай зміцнюється економічно і військово, а також стає все більш важливим регіональним і глобальним гравцем, якісна перевага Тайваню над материковою частиною країни може опинитися під загрозою в обох сферах. З часом, можливо, що до кінця десятиліття, стратегічний баланс може змінитися на користь материка. Китайська Народна Республіка сповнена рішучості не допустити незалежності Республіки Китай і, зрештою, досягти об'єднання між Тайванем і материком. Хоча китайські лідери підкреслюють свою рішучість вирішувати розбіжності по обидва боки протоки мирним шляхом, Пекін ніколи не виключав застосування сили проти Тайваню.

Основою китайської політики є принцип "один пояс, один шлях", який стверджує, що материкова частина Китаю та Республіка Китай є частиною Китайської Народної Республіки (КНР), а суверенітет і територіальна цілісність Китаю є неподільними.

Сильна присутність Сполучених Штатів у Східній Азії в минулому відіграла стабілізуючу роль і стримувала застосування військової сили. Однак теперішні події загрожують мирному статус-кво. Сполучені Штати Америки продовжують продавати зброю Республіці Китай, а близькість Сьомого флоту продовжує діяти як непевний фактор стримування [5].

Управління Сполучених Штатів відносинами по обидва боки Тайванської протоки ґрунтується на рішучому протистоянні одностороннім діям будь-якої зі сторін, спрямованим на зміну статус-кво, який Вашингтон визначає як підтримання миру і стабільності. Це подвійне посилення означає, що Сполучені Штати Америки не схвалюють застосування Пекіном сили і не дозволять Тайваню проводити провокаційну політику з дестабілізуючими наслідками. Таким чином, політика стратегічної невизначеності США залишається незмінною. За жодних обставин Тайвань не може розраховувати на те, що Сполучені Штати Америки захистять його,

а Китайська Народна Республіка не може перешкодити Сполученим Штатам втрутитися, якщо Тайвань зазнає нападу [15].

Саме завдяки сильному стримуванню та глибокому впливу рішучої протидії "тайванському сепаратизму" з боку китайського уряду, "референдум за офіційну назву на Олімпійських іграх", який просувала влада Демократичної прогресивної партії Тайваню в 2018 році, зазнав невдачі, а Демократична прогресивна партія зазнала нищівної поразки на виборах [18]. Усі кола на Тайвані загалом вважають, що перше сталося тому, що "питання про референдум" містило сепаратистські умисли "тайванського сепаратизму", а друге – тому, що Демократична прогресивна партія відмовилася відмовитися від "сепаратистської програми" партії і серйозно перешкоджала розвитку відносин між двома берегами протоки.

2 січня 2019 року Сі Цзіньпін у своїй промові на святкуванні 40-ї річниці «Листа співвітчизникам Тайваню», виданого Постійним комітетом Всекитайських зборів народних представників, зазначив, що «дотримуються принципу одного Китаю та захищають перспективу мирного возз'єднання». Принцип одного Китаю є політичною основою відносин між протокою [18]. Завдяки дотриманню принципу одного Китаю відносини між протокою покращаться та розвиватимуться, а співвітчизники Тайваню отримають вигоду. Відступ від принципу одного Китаю призведе до напруженості та нестабільності у відносинах між протокою та зашкодить життєво важливим інтересам співвітчизників Тайваню.

У 2020 році Міністерство закордонних справ відправило свою делегацію найвищого рівня до Тайбея в умовах погіршення американо-китайських відносин через Covid-19 і торгівлю. Під час візиту Китайська Народна Республіка провела військові навчання в Тайванській протоці, яка відокремлює Тайвань від материкового Китаю.

У жовтні 2020 року голова КНР Сі Цзіньпін попросив Народно-визвольну армію Китаю (НВАК) готуватися до війни, що Тайвань сприйняв як явну загрозу і став дедалі більш настороженим [19].

У 2021 році Китайська Народна Республіка (КНР) посилила тиск на Республіку Китай, направивши військові літаки в зону ідентифікації протиповітряної оборони

(ППО) Тайваню, де відстежуються та проводиться моніторинг іноземних літаків з метою національної безпеки. Кількість зареєстрованих літаків тоді досягла піку в жовтні 2021 року, коли за один день в зоні ППО Республіки Китай було зафіксовано 56 літаків [1].

На початку роботи адміністрації Байдена, яка задекларувала "тверду" прихильність до Тайваню, Тайбей був стурбований вторгненням китайських військових літаків [38]. У липні Сі попередив, що зламає будь-який рух Тайваню до незалежності. На початку жовтня 2021 року, коли китайські військові літаки повернулися, міністр оборони Тайваню Чіу Куо-Чен заявив Національним зборам, що Китай має потенціал для вторгнення на Тайвань, але може "мінімізувати витрати і втрати" до 2025 року [18].

У своїй промові 10 жовтня 2021 року Сі Цзіньпін, схоже, розвіяв побоювання щодо насильницького перевороту і говорив про "мирне возз'єднання". Однак він підкреслив, що "історичне завдання повного возз'єднання Батьківщини ... неодмінно буде досягнуто". Того ж дня президент Республіки Китай заявив, що тайванський уряд "не буде діяти необдуманно", а тайванський народ "не схилиться перед репресіями" [6].

Цей регіональний конфлікт є викликом для Сполучених Штатів. У міру зростання напруженості світ дивиться на Сполучені Штати Америки, чий статус великої світової держави похитнувся через хаотичне виведення військ з Афганістану.

Президент Сполучених Штатів Джо Байден балансував на тонкій межі між висловленням підтримки Тайваню і стримуванням напруженості у відносинах з Пекіном. Після зустрічі з Сі Цзіньпінем в жовтні 2021 році він заявив, що згоден дотримуватися "тайванської угоди". Підтримка Сполученими Штатами політики "Один пояс, один шлях" залежить від того, чи не окупує Пекін Тайвань найближчим часом [41].

Тайванська армія, хоча і менша за чисельністю, ніж армія НВАК, але все більше готується до сценарію "вторгнення з материкового Китаю". Сполучені Штати Америки, головний постачальник зброї для Республіки Китай, вони продають Тайваню лише оборонні системи озброєнь. Як наслідок, тайванські військові не

мають іншого вибору, окрім як розробляти власні наступальні системи, щоб захищатися. Вони виготовляють високоточну штурмову зброю, захищені авіаційні бункери і вдосконалені підводні міни.

За даними Міжнародного інституту стратегічних досліджень, збройні сили Тайваню, що налічують 163 000 військовослужбовців строкової служби і 1,6 мільйона резервістів, добре підготовлені, але за чисельністю їх значно переважають війська материкового Китаю. Маючи 2 035 000 солдатів на дійсній службі, НВАК є найбільшою армією у світі, в той час як армія Сполучених Штатів налічує лише 965 000 солдатів. Але, незважаючи на велику кількість військ і техніки, НВАК все одно буде важко повноцінно окупувати острови.

Найскладнішими можуть бути бої за захоплення ключових портів і аеродромів, які добре захищені. Тайванці, які обороняються, знають, що це важливі цілі для НВАК і що успіх залежить від їх захоплення. Як наслідок, бої будуть настільки інтенсивними, що Народно-визвольна армія Китаю (НВАК) може знищити цілі, необхідні для успішного вторгнення [1].

Тайванські сили кібернетичної війни невеликі, але добре підготовлені, в них працюють 2400 професіоналів, але хакери НВАК, чисельністю до 100 000 осіб, здійснили широкий спектр атак, пошкодивши все – від електромереж до інтернет-провайдерів і телекомунікацій, і фактично засліпивши тайванський народ, не залишивши Тайваню жодного шансу на перемогу [8].

Електронні банківські послуги будуть припинені, аеропорти і військові аеродроми паралізовані. Це одна з ключових стратегічних озброєнь, що використовується китайськими військовими на ранніх стадіях нападу. Китайські солдати добре навчені і високоефективно володіють наступальними методами кібервійни.

Тайвань може захистити себе у випадку раптової атаки на свою інфраструктуру. Усвідомлюючи цю загрозу, Тайвань створив нове агентство кібербезпеки, яке навчилося відбивати кібератаки.

Усвідомлюючи, що Китай значно збільшив свої озброєння, ресурси і можливості, Тайвань також збільшив свій оборонний бюджет як запобіжний захід.

Тайванські військові щороку проводять навчання з бойовою стрільбою, і рівень підготовки зростає. Під час щорічних навчань у вересні 2021 року військово-повітряні сили відпрацьовували зліт і посадку з автостради [20].

Хоча існують побоювання ескалації військової напруженості між двома країнами, тайванці не надто стурбовані цією ситуацією. "Це вже звична справа", – кажуть більшість тайванців. За словами експерта з китайсько-тайванських відносин, тайванці звикли до затримок у подібних військових провокаціях з боку Китаю. Це пов'язано з тим, що Тайвань живе під майже постійним військовим і дипломатичним тиском з боку Китаю вже понад чверть століття, з моменту перших прямих президентських виборів у 1996 році [21].

В останні роки Китайська Народна Республіка посилила військовий тиск на Республіку Китай, збільшивши частоту військових навчань поблизу Тайваню і відправивши більше винищувачів у зону протиповітряної оборони Тайваню. У 2022 році відповідь на візит до Тайваню Ненсі Пелосі, спікера Палати представників Конгресу США, Китай провів найбільші військові навчання поблизу Тайваню з 1996 року [21].

У відповідь на посилення військового тиску з боку Китаю США збільшили військову підтримку Тайваню; у 2022 році США санкціонували продаж зброї Тайваню на суму 6,2 млрд доларів США. США також розмістили більше військових кораблів і винищувачів у Тайванській протоці [20].

У 2023 році Китай провів рекордну кількість військових польотів поблизу Тайваню, що викликало занепокоєння в Сполучених Штатах та інших західних країнах. США продовжують підтримувати КНР, надаючи військову техніку та припаси; у 2023 році США оголосили про новий пакет військової допомоги Тайваню на суму 1,2 млрд доларів [1].

КНР, зі свого боку, погрожує помститися США за підтримку Тайваню. У 2023 році Китай організував військові навчання в Андаманському морі, стратегічному морському районі біля узбережжя Індії [20].

У 2024 році, протягом перших шести днів року Дракона, Міністерство оборони Тайваню підтвердило, що щонайменше 43 китайські військові літаки і 29 військових кораблів пропливали поблизу острова Тайвань [1].

Тобто, спостерігається сильне зростання напруженості в Тайванській протоці, через що зростає ризик військового конфлікту. Тепер давайте розглянемо, які ж настрої щодо цього питання панують серед населення Республіки Китай. А також дослідимо, які причини та наслідки того, що все більше і більше людей на острові хочуть «завжди зберегти статус-кво».

Підтримка народом Тайваню возз'єднання та незалежності знизилася, а підтримка збереження статус-кво назавжди зросла – ця тенденція громадської думки тісно пов'язана з політичною ситуацією на Тайвані та міжнародною ситуацією [7].

З 2008 по 2024 рік ані правлячий Гоміньдан, ані Демократична прогресивна партія не змогли повести Тайвань у іншому напрямку, окрім «збереження статус-кво», що призвело до того, що деякі люди почали реагувати на питання возз'єднання та незалежності з відносно пасивне або пасивне ставлення. Він відчував, що статус-кво просто не зміниться. Крім того, негаразди в міжнародній ситуації також вплинули на суспільні настрої: рух проти екстрадиції в Гонконзі в 2019 році; сувора політика Китаю щодо ліквідації епідемії в 2020 році та частіші переслідування Тайваню з боку Комуністичної партії Китаю в останні роки. До того ж, війна між Україною та Росією викликала у людей «почуття національного підкорення», що на Тайвані може спалахнути війна [18].

Однак що таке збереження статус-кво? Це пов'язано з політикою проти протоки під керівництвом президента Тайваню Цай Ін Вень.

Після того, як Цай Ін Вень прийшла на посаду в 2016 році, вона ніколи не визнавала «Консенсус 1992 року», що викликало невдоволення Пекіна [14].

Що стосується відносин між протокою, Цай Ін Вень неодноразово наголошувала на збереженні статус-кво та пропонувала принцип відповіді «чотирьох «ні»: добра воля залишається незмінною, зобов'язання залишаються незмінними, вона не повернеться на старий шлях конфронтації, і вона не поступиться під тиском [19]. Також у 2021 році вона висунула дипломатичну пропозицію дотримуватись

«чотирьох наполегливих вимог», а саме: завжди дотримуватися вільної та демократичної конституційної системи, дотримуватися не підпорядкування Тайваню Китайській Народній Республіці, дотримання непорушності суверенітету та анексії, підтримання майбутнього Тайваню в Китайській Республіці. Воля всього народу Тайваню повинна виконуватися.

У зв'язку з цим Ву Цземін, дослідник Інституту соціології Академії Сініка на Тайвані, зазначив у своєму матеріалі для «The Diplomat», що «чотири наполягання» Цай Ін Веня найкраще представляють основну інтерпретацію «збереження статус-кво» [18].

Однак для Пекіна політика Цай Ін Веня щодо протоки полягає в «сприянні незалежності Тайваню», і тому вона часто вживала заходів, щоб впоратися з цим протягом свого восьмирічного терміну, починаючи від військово-морських навчань Тайваню та інформаційної кібервійни до придушення Тайвань у політичній, дипломатичній та економічній сферах відносин упав до точки замерзання.

Окрім Китаю, всередині Тайваню також існують різні точки зору. Досвідчений журналіст Чень Сінцун довгий час слідкує за політичною та суспільною ситуацією на Тайвані, він просто поділяє їх на три групи: "Для прихильників незалежності вона зупинила рух за правову незалежність Тайваню; для прихильників об'єднання з Китаєм вона лише робить, а не говорить, що є більш ефективною прагматичною незалежністю Тайваню; але для більшості людей вона просто відповідає на основну думку громадськості: краще зберегти статус-кво" [18].

Отже, нинішній стан тайванського питання є дуже складним. На міжнародній політичній арені Китай дотримується принципу одного Китаю, розглядає Тайвань як свою невід'ємну частину і вживає різноманітних дипломатичних і військових засобів для захисту свого суверенітету та єдності. Водночас Тайвань зберігає власну політичну систему та економічну незалежність, а також отримує підтримку та визнання деяких країн, хоча ця підтримка часто неофіційна.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ КНР

2.1 Значення тайванського питання для відносин КНР із США

Протягом 1927-1949 рр. в Китаї точилася громадянська війна між Комуністичною партією та націоналістами, яких підтримували Сполучені Штати Америки. Він закінчився в 1949 році, коли перемогли комуністи. Коли комуністи перемогли, націоналісти втекли на Тайвань, де на кілька років встановили жорстоку диктатуру, перш ніж перейти до демократії в 1990-х роках. Але їхня громадянська війна не закінчиться, доки Китай не вирішить питання фактичної незалежності Тайваню. Це емоційне та політичне питання [15].

У 1950 році Сполучені Штати Америки уклали оборонний договір з Тайванем і продовжували підтримувати націоналістів і не визнавали існування Китайської Народної Республіки (КНР) [18].

Після розпаду комуністичного альянсу між Китайською Народною Республікою і Радянським Союзом, Сполучені Штати Америки вважали, що це чудова можливість зблизитися з Китаєм. Першим на порядку денному була нормалізація відносин, що означало, що Сполучені Штати Америки повинні були дипломатично визнати КНР [18]. Для цього їм потрібно було зрозуміти, що це означало для відносин США з Тайванем, і те, що ми зараз називаємо політикою «Єдиного Китаю», вийшло з цього, що було неоднозначним способом для обох сторін отримати те, що вони хотіли. Тому що Сполучені Штати Америки визнали, що китайці з обох боків протоки вірили, що Китай існує, але Тайвань є частиною Китайської Народної Республіки.

У 1972 році це не було дуже суперечливим, оскільки націоналістичний уряд Тайваню також вважав, що Тайвань є частиною Китаю. Розбіжності стосувалися того, який є законним урядом всього Китаю. Таким чином, Сполучені Штати Америки

можуть бути неоднозначними щодо того, чи був Тайвань частиною Китаю, і все ще заспокоювати комуністів.

В якості необхідної умови для нормалізації відносин з КНР Сполучені Штати Америки пообіцяли не мати жодних офіційних зв'язків з урядом Тайваню та скасували договір 1950 року, а також офіційні відносини щодо оборони з ним у 1980 році. Але потім у 1979 році США встановили офіційні дипломатичні відносини з КНР. Водночас вона розірвала дипломатичні відносини та анулювала договір про взаємну оборону з Республікою Китай. Але Сполучені Штати Америки підтримують міцні неофіційні відносини з островом та продовжують продавати оборонне обладнання своїм військовим. Пекін неодноразово закликав Вашингтон припинити продаж зброї та припинити контакти з Тайбеєм [13].

Як передумову нормалізації відносин з Китаєм США пообіцяли не встановлювати жодних офіційних відносин з урядом Тайваню і в 1980 році розірвали не лише офіційні дипломатичні відносини з Республікою Китай, але й договір про взаємну оборону. Однак Сполучені Штати Америки підтримують неформальні відносини з Республікою Китай і продовжують продавати оборонне обладнання тайванським військовим [18]. Китайська Народна Республіка неодноразово закликала США припинити продаж зброї і розірвати контакти з Тайбеєм.

Оскільки згідно з угодою 1979 року США не повинні мати жодних офіційних зв'язків з островом Тайвань, китайці розглядали спікера Палати представників США, який їде на Тайвань для зустрічі з урядовцями, як порушення угоди. Але Сполучені Штати Америки вважають, що збільшення військової активності та агресії Китаю проти острова протягом останніх двох років є порушенням їхньої сторони угоди. Тому обидві сторони відчують, що їх провокує інша. Кожного разу, коли Китай вирішує щось агресивне, Сполучені Штати Америки відчують, що вони повинні показати знак прихильності Тайваню, і щоразу, коли США демонструють знак прихильності Тайваню, Китай відчуває, що вони повинні бути більш агресивними.

Однією великою різницею між 1979 роком, коли Сполучені Штати Америки нормалізували відносини з Пекіном і сьогодні, є те, що Китай є набагато могутнішим, ніж він був навіть під час останнього візиту спікера на острів, яким був спікер Гінґріч

у 1987 році [15]. Китай також вважає, що Сполучені Штати Америки не поважають те, як відносний баланс сил змінився, тому слід бути обережнішим, щоб не засмутити Китай, що є ще однією причиною такої різкої реакції.

Підхід Сполучених Штатів до КНР та Тайваню регулюється політикою "Єдиного Китаю". Вона ґрунтується на кількох документах, зокрема трьох спільних комюніке США та Китаю, досягнутих у 1972, 1978 та 1982 роках; Законі США про відносини з Тайванем, прийнятому Конгресом США у 1979 році; та нещодавно розкритих "Шести гарантіях", які Президент Рональд Рейган передав Тайваню у 1982 році [18]. У цих документах Сполучені Штати Америки заявляють, що:

- 1) "підтримують позицію Китаю про те, що існує один Китай і що Тайвань є його частиною" і що КПК є "єдиним законним урядом Китаю" (деякі американські чиновники підкреслюють, що використання слова "підтримують" означає, що США не обов'язково згодні з позицією Китаю);
- 2) відкидають застосування сили для вирішення суперечок;
- 3) підтримують культурні, комерційні та інші зв'язки з Тайванем через Американський інститут на Тайвані;
- 4) зобов'язуються продавати зброю Тайваню для самооборони;
- 5) зберігають за собою можливість захищати Тайвань, але фактично не зобов'язуються робити це – політику, відому як стратегічна неоднозначність.

Головною метою США є підтримання миру та стабільності в Тайванській протоці, і вони закликали як Пекін, так і Тайбей підтримувати статус-кво. Вашингтон заявляє, що не підтримує незалежність Тайваню. Проте Тайвань не може захиститися від КНР. Немає сценарію, за якого без втручання США Тайвань міг би захиститися від нападу Китаю. Для стримування чи стабільності в регіоні стає дуже важливо, щоб усі вірили, що Сполучені Штати Америки збираються прийти на допомогу Тайваню.

Важливий поворот в даному трикутнику – КНР, США, Тайвань – став, коли 2 серпня 2022 року до Тайваню прилетіла спікер Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі [21]. Цей візит викликав різку опозицію з боку Пекіна і викликав стурбованість у Сполучених Штатах і в усьому Індо-Тихоокеанському регіоні щодо китайської військової реакції на регіональну безпеку. Незабаром після прибуття

Пелосі, Китай оголосив про серію військових операцій і навчань, які пішли за його обіцянками про «рішучі та рішучі заходи», якщо Пелосі здійснить свій візит. Народно-визвольна армія Китаю заявила, що маневри пройдуть у водах і небі поблизу Тайваню і включатимуть стрілянину боєприпасами великої дальності в Тайванській протоці.

Протягом десятиліть США за допомогою політики стратегічної неоднозначності намагалися підтримувати делікатну рівновагу між підтримкою Тайваню та запобіганням війні з КНР. Але президент Джо Байден, схоже, відмовився від цієї політики, кілька разів заявивши, що США прийдуть на допомогу Тайваню, якщо Китай нападе. Посадовці Білого дому відмовилися від його коментарів, заявивши, що політика не змінилася, але зрештою президент вирішує, як діяти.

Прямо зараз китайська риторика та китайські військові можливості вказують на те, що Китай розглядає можливість застосування сили – ось чому такі люди, як спікер Пелосі, роблять щось, щоб переконати Пекін не робити цього [21].

Незважаючи на китайський тиск, Закон про відносини з Тайванем підтримує мир і стабільність у Тайванській протоці. У січні 2024 року Майкл Чейз, заступник помічника міністра оборони США у справах Китаю, Тайваню та Монголії, зустрівся з генерал-майором Сун Яньчао, заступником директора Управління міжнародного військового співробітництва Центральної військової комісії Китаю, у Вашингтоні, округ Колумбія, і підтвердив необхідність миру та стабільності в Тайванській протоці. Тайванська протока є міжнародним водним шляхом, життєво важливим для світової торгівлі [20].

10 квітня Закону про відносини з Тайванем, який є основою відносин США з Тайванем, відзначалося 45 років. Після того, як Вашингтон заявив, що встановить нормальні дипломатичні відносини з Китаєм, Конгрес США ж прийняв Акт про відносини з Тайванем, який підписав тодішній президент Джеймі Картер. Законопроект дозволяє встановлення економічних і неофіційних дипломатичних відносин між Тайванем і Сполученими Штатами, зазначаючи, що агресія та економічні санкції проти самоврядного острова вважатимуться загрозою миру в

Індійсько-Тихоокеанському регіоні та «предметом серйозної стурбованості для Сполучених Штатів» [56].

Закон надає гарантії Тайваню та спрямований на стримування китайської агресії на острові, який Пекін вважає своєю територією та погрожує анексувати. Закон передбачає, що Сполучені Штати Америки надаватимуть «оборонні поставки та оборонні послуги», щоб Тайвань міг «підтримувати самодостатність». Відповідно до Закону про дозвіл на національну оборону від 2023 року, до 2027 року США нададуть Тайваню до 14,4 мільярдів юанів (приблизно 2 мільярди доларів США) щорічної військової допомоги [59].

Закон про відносини з Тайванем спрямований на те, щоб «чітко визначити, що рішення Сполучених Штатів встановити дипломатичні відносини з Китайською Народною Республікою залежить від бажання визначити майбутнє Тайваню мирними засобами». Аналітики зазначають, що на Тайвані Вашингтон дотримується так званої політики стратегічної неоднозначності щодо того, чи будуть Сполучені Штати Америки здійснювати військове втручання у разі нападу.

Спроби Пекіна залякувати Тайвань включають тактику сірої зони, таку як розміщення військових літаків Народно-визвольної армії (НВАК) поблизу Тайваню, запуски балістичних ракет над Тайванем і проведення широкомасштабних навчань із бойовими стрільбами навколо Тайваню. Наприклад, за даними Reuters, у лютому 2024 року міністерство національної оборони Тайваню заявило, що 14 військових літаків НВАК і китайських кораблів провели «спільне патрулювання бойової готовності» навколо Тайваню [1]. Спроби примусу Комуністичної партії Китаю (КПК) також включали заборону імпорту тайваньської сільськогосподарської продукції та морепродуктів і запуск повітряних куль спостереження поблизу острова напередодні виборів на Тайвані.

Також наприкінці минулого року Конгрес США опублікував звіт про узгодження законопроекту про бюджет на оборону на 2024 фінансовий рік, який містить численні положення, що стосуються оборонних відносин між Сполученими Штатами та Республікою Китай. Важливо зазначити, що законопроект зобов'язує Сполучені Штати Америки допомагати Тайваню у тренуванні своїх військових.

Наразі Сполучені Штати Америки вже надають військову допомогу острову саме через програми "Іноземне військове фінансування" та "Повноваження Президента на виділення коштів" [18].

У березні поточного року Білий дім вперше виділив у бюджеті на 2025 фінансовий рік 100 мільйонів доларів окремої військової допомоги Тайваню. Державний департамент США назвав цю допомогу "історичною" інвестицією в тайванську оборону. У відповідь на це речник МЗС Китаю Ван Веньбін знову висловив невдоволення військовою допомогою Сполучених Штатів для Тайваню і закликав США "виправити свої помилкові уявлення щодо Китайської Народної Республіки... відмовитися від ілюзії "перемоги" над Китаєм і співпрацювати з китайською стороною" [18].

Уряди Тайваню протягом останніх років пильно стежать за "стратегією сірої зони" Китаю, яка включає часті польоти бойових літаків і кораблів НВАК біля узбережжя Тайваню. 28-го березня 2024 року Міністерство оборони Тайваню повідомило, що протягом 24 годин було виявлено 20 літаків НВАК. А минулого тижня було зафіксовано 36 літаків за один день, що стало найвищим показником у цьому році [1].

Тайвань є однією з небагатьох проблем, які можуть спровокувати конфлікт між Сполученими Штатами та КНР. Враховуючи ставки, американським політикам дуже важливо повернутися до основних принципів оцінки подій, розуміння життєво важливих інтересів Америки та визначення центру тяжкості подій у Тайванській протоці.

Слід очікувати, що Пекін залишиться жорстким у своїй рішучості поєднати Тайвань із материком. Комуністична партія Китаю (КПК) прагнула об'єднання з створення Китайської Народної Республіки (КНР) в 1949 року. Тому немає жодних ознак того, що Пекін відмовиться від цієї мети в найближчому майбутньому. Напруженість між двома сторонами протоки, ймовірно, посилиться найближчими роками. Це зменшить похибку політичних дій Сполучених Штатів щодо Республіки Китай.

2.2 Тайвань у контексті відносин КНР з Японією і країнами Південно-Східної Азії

Тайванське питання займає важливе місце у процесі нормалізації дипломатичних зв'язків між Китаєм та Японією у світлі міжнародного контексту. З початком холодної війни в 1947 році, а потім укладанням Японією окремого світу зі США та іншими країнами, став виникати ризик довгострокової незаконної окупації Тайваню. Це значною мірою визначило спрямованість ведення переговорів щодо нормалізації відносин між Китаєм та Японією.

Після Другої світової війни міжнародна ситуація в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні стала зазнавати значних змін. Структура холодної війни посилилася, а США прийняли ворожу політику по відношенню до Китаю. Це вплинуло на політику Японії, включаючи укладання миру та угод із США, що викликало реакцію щодо Тайваню та подальших дій у рамках дипломатичних відносин [46].

Після укладення Сан-Франциського мирного договору в 1951 році, який виключив права Японії на Тайвань та острови Пенху, угоди міжнародного співтовариства зазнали змін, викликаючи сумніви у статусі Тайваню. Японія та США уклали угоду про безпеку, яка включала механізм втручання щодо Тайваню, враховуючи його стратегічне значення у відносинах з Китаєм [16].

Відкритий спір між Японією та Китаєм щодо Тайваню став наслідком укладення мирного договору у Сан-Франциско, виключення його з правового статусу та змін у системі безпеки у 1960 році, що закріпило оборону Тайваню в японо-американській системі безпеки.

До візиту прем'єр-міністра Японії Ейсаку Сато до США у 1969 році та спільного комюніке від 1972 року, що передбачало "повернення" Рюкю, домовленості між США та Японією щодо військових баз у Північній Кореї та Тайвані також поглибили напруженість між Китаєм та Японією [16].

На початку 1960-х Японія намагалася підтримати ідею "двох Китаїв" через Організацію Об'єднаних Націй, але це спроба зазнала невдачі, коли Франція встановила дипломатичні зв'язки з Китаєм і розірвала їх з Тайванем у 1964 році. У

1972 році Китай і Японія розпочали безпартійну дипломатію, що призвело до формування "Трьох принципів відновлення дипломатичних відносин" [19]. Ці принципи визначили подальшу нормалізацію відносин між країнами.

Угода про нормалізацію відносин була заснована на двоетапному підході. Під час перших зустрічей прем'єр-міністр Танака висловив сподівання, що Китай розгляне вплив процесу на Тайвань [18]. Друга зустріч прем'єрів підтвердила прагнення до політичної нормалізації. Було досягнуто угоди про "Єдиний Китай" та припинення Японії-Тайванського мирного договору, які підтвердили позицію щодо незалежності Тайваню. Сторони погодилися на врегулювання відносин з Тайванем, визнаючи незаконність мирного договору між Японією та Тайванем.

Прем'єр-міністр Чжоу Еньлай висловив бажання обговорити з Японією питання тайванської проблеми, заперечивши, що Китай взяв участь у Мирній конференції в Сан-Франциско. Він також зазначив, що КНР не відмовився від вимог щодо військової компенсації, але звернувся до дружби між країнами [15].

У 1972 році КНР та Японія уклали угоду про Тайвань, але внутрішньополітичні і стратегічні мотиви Японії спричинили порушення цієї угоди. Японія мала можливість втрутитися в Тайванську протоку через військову співпрацю зі США [19].

Після холодної війни протайванські сили в Японії посилилися. Заснування "Японсько-китайського форуму" у 1997 році та візит високопоставленого японського чиновника до Тайваню у 2017 році свідчать про цей тенденційний розвиток [46].

Протайванські сили прагнуть покращити відносини з Тайванем у рамках стратегії використання Тайваню для стримування Китаю. Японський уряд підтримує таку стратегію, стверджуючи, що не проти того, щоб Тайвань був китайською територією, та закликає до "відмови" від Тайваню. Це створює політичні тертя з Китаєм, але дає Японії простір для маневру та підтримує ситуацію "невизначеного статусу Тайваню" [20].

Японія продовжує свою політику "двох Китаїв" і прагне зберегти статус-кво в Тайванській протоці в умовах посилення економічної та військової могутності Китаю. "Тайванська карта" стає для Японії важливим ресурсом для стримування впливу Китаю.

Система безпеки між Японією та Сполученими Штатами надає Японії можливість втрутитися у внутрішні справи Китаю та тайванське питання. З початку підписання Договору про безпеку між Японією та Сполученими Штатами у 1951 році обидві сторони передбачили співпрацю з питання Тайваню. Цей механізм виявився стійким та адаптивним, зазнаючи змін в умовах розвитку. Після закінчення "холодної війни" та усунення центру оборони Японії на південний захід, обидві країни стали приділяти більше уваги тайванській проблемі. Прикладом такої уваги стала "Спільна японо-американська декларація про гарантії безпеки", ухвалена після зустрічі між президентом Сполучених Штатів Клінтоном та прем'єр-міністром Японії Хашимото у 1996 році [46]. Цей документ значно розширив обсяг та функції Договору про безпеку та змінив систему співробітництва в галузі безпеки між Японією та США.

Станом на 2024 рік статус Тайваню, все ще значно ускладнює взаємодію Китаю з Японією. Китай розглядає військову діяльність Тайваню, включаючи навчання та заяви про самооборону, як провокації. Співпраця Японії з Тайванем у сфері безпеки додає ще один рівень занепокоєння. Крім того, і Китай, і Японія висувають територіальні претензії на острови Сенкаку, а також Тайвань [18].

Проте незважаючи на напруженість навколо Тайваню, економічні зв'язки між Китаєм і Японією залишаються міцними, що сприяє підтримці стабільності. Крім того, обидві країни зацікавлені в регіональній безпеці, що потенційно може призвести до співпраці з питань, які безпосередньо не стосуються Тайваню.

За останні два роки через посилення напруженості через військову діяльність Китаю поблизу Тайваню, збільшилися візити японських офіційних осіб до Тайваню та заяви японських лідерів про підтримку Тайваню.

У результаті політика Японії по відношенню до Тайваню визначається складною логікою, що включає внутрішню політику, стратегічні інтереси та фактори США, крім китайсько-японських відносин. Японія, дотримуючись Спільної китайсько-японської заяви, розглядає можливість використання системи безпеки зі США для зміцнення своєї участі в тайванському питанні. У світлі змін у міжнародній ситуації інтереси Японії та США у використанні Тайваню для стримування Китаю стають яскравішими.

Тепер детальніше розглянемо саме те, як конфлікт навколо Тайваню впливає на відносини КНР з країнами Південно-Східної Азії.

У період Холодної війни, відносини між Китаєм і країнами Південно-Східної Азії були схильні до значних коливань, і в цьому процесі важливу роль грав Тайвань. З моменту створення КНР в 1949 Китай прагнув встановити дипломатичні відносини з країнами регіону. Проте протидія Тайваню, підтримуваного США, створювало певні труднощі у цьому процесі, що призводило до дисбалансу відносин.

Слід також зазначити, що вплив Тайваню виявлявся у його підтримці антифранцузької боротьби у В'єтнамі. Наприклад, участь Китаю в Женевській конференції з Індокитаю 1954 року була частиною цієї стратегії. Ці дії продемонстрували, як Тайвань відіграв активну роль у формуванні динаміки відносин Китаю з іншими країнами регіону [34].

У період з 1955 по 1965 роки вплив Китаю в Південно-Східній Азії продовжував зміцнюватися. Незважаючи на перешкоди з боку Тайваню та його союзників, Китай досягав угод з деякими країнами регіону, такими як Індонезія, що сприяло розвитку та поглибленню відносин. Крім того, тісні зв'язки між Китаєм та В'єтнамом, підкріплені спільними інтересами у боротьбі проти американського впливу, також відігравали свою роль у формуванні обстановки в регіоні.

У період з жовтня 1965 до початку 1970-х років третій етап розвитку відносин КНР Південно-Східної Азії опинився під впливом різних факторів, включаючи події в Індонезії, формування АСЕАН та ультраліві тенденції під час культурної революції в Китаї. Тайвань грав активну роль цьому процесі, впливаючи на дипломатичні відносини і створюючи напруженість у регіоні [34].

В 1965 уряд Індонезії придушило антиурядовий рух, що призвело до розриву дипломатичних відносин з Китаєм. Тайвань як противагу китайському впливу активно підтримував антикитайську кампанію в регіоні, що посилювало напруженість і призвело до загострення відносин [19].

Створення АСЕАН у 1967 році також вплинуло на відносини між Китаєм та Південно-Східною Азією. Тайвань, прагнучи зберегти свій вплив, взаємодіяв із АСЕАН та іншими країнами регіону, створюючи складну ситуацію у відносинах [30].

У період з нормалізації китайсько-американських відносин у 1972 році до 1978 року, коли В'єтнам направив війська до Камбоджі, відносини Китаю та Південно-Східної Азії перейшли у четвертий етап. Тайвань продовжував відігравати ключову роль у цьому процесі, впливаючи на розвиток відносин Китаю з Індокитаєм, країнами АСЕАН та М'янмою [63].

З початком 1979 відносини Китаю та Південно-Східної Азії вступили в заключну стадію Холодної війни. Тайвань продовжував впливати на відносини Китаю з Таїландом, Малайзією, Філіппінами та іншими країнами АСЕАН, зміцнюючи свої зв'язки та створюючи сприятливі умови для подальшого розвитку відносин [34].

Тепер розглянемо всебічний розвиток відносин між КНР та Південно-Східною Азією після холодної війни. Цей розвиток можна поділити на три етапи [34].

Перший етап розвитку відносин між Китаєм та Південно-Східною Азією, з 1990 року до початку азійської фінансової кризи 1997 року, характеризувався відновленням та розвитком відносин на численних рівнях. Тайвань як ключовий гравець у регіоні впливав на цей процес. Китай активно встановлював та відновлював дипломатичні відносини з різними країнами Південно-Східної Азії, незважаючи на протидію Тайваню. Наприклад, нормалізація відносин між Китаєм та Індонезією, Сінгапуром, Брунеєм та іншими країнами регіону була важливим кроком у встановленні стійких зв'язків.

Інший важливий момент у цьому періоді – початок співпраці між Китаєм та організацією АСЕАН. Це відкрило нові можливості для розширення та поглиблення відносин між Китаєм та країнами Південно-Східної Азії. Тайвань, у свою чергу, продовжував активно впливати на динаміку регіональних відносин через свої зв'язки та стратегії.

У період після азійської фінансової кризи 1997 року та до 2008 року відносини між Китаєм та Південно-Східною Азією вступили у новий етап розвитку [19]. У цей час Тайвань продовжував відігравати важливу роль у зміцненні та розвитку відносин між Китайською Народною Республікою та країнами регіону. Успіхи в економічному розвитку Китаю стали стимулом для поглиблення співробітництва та взаємодії в

різних галузях. Тайвань також продовжував підтримувати близькі відносини із деякими країнами Південно-Східної Азії, що сприяло подальшому розвитку співробітництва на регіональному рівні.

У період співпраці між КНР та АСЕАН у сфері безпеки та інших сферах Тайвань впливав на ці відносини своєю присутністю в регіоні. У той час як Китай та АСЕАН прагнули поглибити співпрацю, проблема статусу Тайваню залишалася важливим аспектом регіональної динаміки. Наприклад, підписання «Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва у нетрадиційних галузях безпеки» у січні 2004 року було супроводжене темою боротьби з міжнародною економічною злочинністю, проте статус Тайваню міг впливати на його роль у цій співпраці [19].

Боротьба за визнання та участь Тайваню у міжнародних ділових процесах також могла торкатися відносин між Китаєм та АСЕАН. У той час як багато країн світу дотримувалися політики «однієї Китайської Республіки», деякі країни-члени АСЕАН, такі як Сінгапур і Малайзія, підтримували тісні економічні зв'язки з Тайванем, що могло створювати напруженість у відносинах Китаю з цими країнами [18].

Після міжнародної фінансової кризи 2008 року відносини Китаю та країн АСЕАН перейшли у новий етап, який характеризувався подальшим покращенням статусу Китаю на світовій арені та розвитком співпраці з цим регіональним блоком. Одним із факторів, що впливають на ці відносини, був вплив Тайваню [34].

Тайвань, хоч і перебував у політичній ізоляції від більшості країн, включаючи багато членів АСЕАН, відігравав активну економічну роль у регіоні. Економічний вплив Тайваню в країнах АСЕАН справив значний вплив на регіональні економічні відносини [14]. Вплив тайванських компаній на інвестиції, торгівлю та розвиток технологій у країнах Південно-Східної Азії сприяв формуванню економічних зв'язків між цими країнами та Китаєм.

На саміті в Хуахіні (Таїланд) у 2009 році Китай активно просував ідеї співпраці з АСЕАН, що також відбивало його прагнення знизити вплив Тайваню в регіоні [14]. Китай пропонував фінансову підтримку країнам АСЕАН, а також різноманітні програми інфраструктурного та економічного розвитку. Ці ініціативи були частиною стратегії Китаю щодо зміцнення свого впливу в регіоні та зниження впливу Тайваню.

Більше того, пропозиції прем'єра Вень Цзябао щодо подальшого поглиблення співпраці з АСЕАН у різних галузях, таких як торгівля, інфраструктура, сільське господарство, охорона навколишнього середовища та соціокультурні обміни, також спрямовані на зміцнення впливу Китайської Народної Республіки в регіоні та зниження ролі Тайваню [19].

В третій період розвитку відбулися ключові події, які вплинули на відносини Китаю з країнами Південно-Східної Азії та тайванське питання в цій динаміці. У 2009 році Китай посилив тиск на країни Південно-Східної Азії, намагаючись обмежити їх співпрацю з Тайванем, зокрема, блокуючи заявку Тайваню на членство в АСЕАН. У 2010 році Тайвань поглибив економічні зв'язки з країнами Південно-Східної Азії, укладаючи низку угод про вільну торгівлю. Однак у 2012 році Китай розгорнув військові сили поруч із спірними островами Сенкаку, що призвело до напруженості з Японією та іншими країнами регіону [34].

У 2016 р. на Тайвані прийшла до влади Демократична прогресивна партія, що загострило відносини з КНР, який вважає її сепаратистською. У 2017 р. Китай провів військові навчання біля Тайваню після оголошення президентом США визнання Єрусалиму столицею Ізраїлю. У 2018 році Тайвань запустив "Нову Південну політику", що спрямована на поглиблення зв'язків з країнами Південно-Східної Азії.

У 2019 році Китай розширив ініціативу "Один пояс, один шлях" на Південно-Східну Азію, пропонуючи країнам регіону інвестиції та інфраструктурні проекти. Пандемія COVID-19 у 2020 році призвела до економічного спаду в Південно-Східній Азії, змушуючи деякі країни більше покладатися на допомогу Китаю. У 2021 році Китай посилив свою риторику та дії проти Тайваню, що викликало збільшення військових навчань та кібернападів. У 2022 році США та їхні союзники посилити військову присутність у регіоні у відповідь на дії Китаю [18].

Важливо зазначити, що вплив тайванського питання на відносини КНР з країнами Південно-Східної Азії не є однозначним. Він залежить від багатьох факторів, таких як двосторонні відносини між КНР та конкретною країною регіону, економічні інтереси, геополітична ситуація та внутрішньополітичні процеси в країнах регіону.

2.3 Тайванське питання у відносинах КНР з ЄС

Статус Тайваню, на який Китайська Народна Республіка претендує як на свою територію, став важливим аспектом відносин Китаю з Європейським Союзом (ЄС), впливаючи на різні аспекти взаємодії двох країн. Це питання створює як виклики, так і складнощі, особливо в політичній, економічній та дипломатичній сферах [18].

ЄС дотримується політики "одного Китаю" і визнає Китайську Народну Республіку (КНР) єдиним легітимним урядом. Однак він підтримує неформальні відносини з Тайванем і встановив значну співпрацю, включаючи економічні відносини та культурні обміни. Такий підхід вимагає від ЄС ретельно збалансувати свою позицію щодо Тайваню.

У той час як Китай рішуче виступає проти офіційного визнання незалежності Тайваню як загрози своїй територіальній цілісності, ЄС, поважаючи право Тайваню на самовизначення, утримується від прямого визнання незалежності Тайваню, щоб уникнути посилення напруженості у відносинах з Китаєм.

Держави-члени ЄС, зокрема Франція, продають Тайваню зброю, що Китай сприймає як порушення принципу "одного Китаю" і виклик своїм інтересам безпеки [20].

В 2022 році пройшов 17-й академічний симпозіум на тему «Відносини між Китаєм і ЄС і тенденції, пов'язані з європейським Тайванем»: представники та науковці з Китаю та ЄС провели обмін та обговорення останніх тенденцій у питанні Тайваню та його впливу на двосторонні відносини [32]. 28 лютого 2022 року Європейський парламент ухвалив два щорічні звіти про оцінку зовнішньої та безпекової політики ЄС. У їхньому змісті наголошувалося, що Тайвань і Китай не пов'язані один з одним, і лише демократично обраний уряд Тайваню може представляти тайванський народ на міжнародній арені, і засудив спробу Китаю застосувати силу в односторонньому порядку. Змінити теперішню ситуацію миру та стабільності в Тайванській протоці. Цей крок викликав сильне невдоволення у Китаї.

На 17-й академічному симпозіумі наголошувалося, що Тайвань є ключовим партнером та демократичним союзником ЄС в Індо-Тихоокеанському регіоні,

особливо у питанні підвищення стійкості глобального ланцюжка поставок, та заклик до ЄС та держав-членів встановити більш тісне співробітництво з Тайвань [32]. Європейський парламент також засудив продовження перешкоджання Китаєм міжнародній участі Тайваню і закликав Виконавчий комітет і держави-члени підтримати значну участь Тайваню в міжнародних організаціях, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я та міжнародна цивільна авіація.

Резолюція доповіді «Загальна політика безпеки і оборони ЄС» прийнята в 2022 році рішуче засуджує висловлювання китайського лідера про те, що він «не відмовиться від застосування сили проти Тайваню», і серйозно стурбований військовими провокаціями Китаю, що продовжуються, і різними тактиками «сірої зони» проти Тайваню, включаючи спроби використовувати кібервійни та поширення хибної інформації підривають довіру до демократії та управління Тайваню [20].

Європейський парламент закликає ЄС, держави-члени та міжнародних партнерів підтримати демократичний Тайвань, розширити свободу судноплавства місій у Тайванській протоці відповідно до стратегії співробітництва ЄС в Індо-Тихоокеанському регіоні та використати досвід та знання Тайваню у реагуванні на кібератаки для поглиблення обміни та співробітництва безпеки [32].

Слід зазначити, що місія Китаю в ЄС рішуче засуджується і через це Китай дуже невдоволений. Китайська Народна Республіка видала заяву, у якій вказувалося, що доповідь відкрито пропагує «один Китай, один Тайвань», кидає виклик принципу одного Китаю, викриває сили незалежності Тайваню та викриває незнання історії та реальності деяких європейських політиків, а також темні особи деякі європейські політики, які прагнуть перешкодити великій справі. возз'єднання Китаю. І ще раз наголосив, що принцип одного Китаю є основною нормою міжнародних відносин, що повсюдно дотримується міжнародною спільнотою. У світі є лише один Китай, Тайвань є невід'ємною частиною території Китаю, а уряд Китайської Народної Республіки є єдиним законним урядом, що представляє весь Китай [32].

При цьому, Міністерство закордонних справ Тайваню опублікувало заяву, в якій висловило свою подяку та висловило надію на поглиблення обмінів. Представник міністерства закордонних справ Лю Юнцзянь підкреслив: «Це вперше,

коли Європейський парламент підкреслив, що Тайвань і Китай не пов'язані один з одним з того часу, як він ухвалив звіт «Відносини між ЄС та Китаєм» у грудні минулого року і рішуче заперечував проти цього» [18].

Міністерство закордонних справ Тайваню також згадало, що за останні п'ять років Європейський парламент ухвалив понад 40 резолюцій про дружбу з Тайванем, у тому числі доповідь «Політичні відносини та співробітництво Тайвань-ЄС», «Ситуація в Тайванській протоці» та «Тайванська протока», «Торгові та інвестиційні відносини ЄС». Оскільки Європейський парламент уперше у 2021 році організував на Тайвань офіційну делегацію Спеціального комітету з «Втручання іноземних сил у демократичний процес ЄС (включаючи неправдиву інформацію)», він послідовно направляв членів «Комітету з міжнародної торгівлі» та «Комітет із закордонних справ» відвідає Тайвань, щоб продемонструвати практичні дії [18].

За останні роки Європейський парламент також ухвалив низку законопроектів про дружбу з Тайванем [20].

21 жовтня 2021 року переважною більшістю голосів вперше було прийнято доповідь про політичні відносини та співпрацю між ЄС і Тайванем, в якій міститься заклик до ЄС всебічно покращити відносини з Тайванем. Проголошувався заклик до укладання Інвестиційної угоди між Європою та Тайванем [18]. Цього разу фраза "Тайвань і Китай не пов'язані один з одним" вважається першою пропозицією Європейського парламенту, і інтенсивність підтримки Тайваню знову зростає.

Європейський парламент обирається прямим голосуванням представників 27 країн ЄС та є найбільшим представницьким органом громадської думки в ЄС. За останні два роки Тайвань просунув дипломатію Конгресу за межі Тайваню, особливо у Центральній та Східній Європі. В 2023 році Тайвань відвідало дедалі більше членів Європейського парламенту. Цього разу Європейський парламент переважною більшістю проголосував за підтримку пропозиції уряду Цай Інвень щодо відносин між двома сторонами протоки, що можна розглядати як важливу віху в дипломатії Тайваню в Конгресі [30].

У січні 2024, після президентських виборів на Тайвані, обрана команда Лай Цінде передбачила, що Китай чинитиме тиск на Тайвань у військовому,

економічному та торговому плані з моменту його обрання, і тому встановила політику «підтримання статус-кво» не будучи смиренним чи владним. За повідомленнями Reuters і Bloomberg: Китай може вжити цілеспрямованих військових дій після березня, коли погодні та морські умови покращаться. Міністерство національної оборони Тайваню заявило 16 січня, що після того, як тайванські військові визначать, що після виборів Китай продовжить посилювати стримування проти Тайваню за допомогою регулярного поліцейського патрулювання бойової готовності та інших заходів у поєднанні з когнітивною війною та вторгненням у сіру зону. Нещодавнє зіткнення у водах Сяменя знову стало перевіркою розвитку відносин між двома сторонами протоки [19].

Посилення військової активності та риторики Китайської Народної Республіки щодо Республіки Китай особливо в останні два роки викликало занепокоєння в Європейському Союзі і сприяє подальшій ескалації напруженості у відносинах між Китаєм та ЄС.

Тайванське питання залишається чутливим і важливим елементом у відносинах між Китайською Народною Республікою та ЄС, і обидві сторони повинні бути обережними, щоб захистити свої інтереси і принципи. ЄС продовжує підтримувати вступ Тайваню до міжнародних організацій і підкреслює свою взаємодію з Республікою Китай, поважаючи при цьому позицію Китаю.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТАЙВАНСЬКОГО ПИТАННЯ

3.1 Системний аналіз питання протистояння Китаю та Тайваню

1. Визначення геополітичної ситуації

Китайська Народна Республіка — це велика країна з багатою історією та найбільшим у світі населенням. Китай розташований у Центральній та Східній Азії і займає площу 9,6 млн. кв. км. Це третя за величиною країна в світі після Росії та Канади. Китай межує з більш ніж 10 країнами, включаючи Монголію, Росію, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Афганістан, Індію, Непал, Бутан, М'янму (сучасна назва Бірми), Лаос, В'єтнам і Північну Корею, а також має морську границю з Філіппінами і Японією [50].

Схід і південь Китаю омиваються Бохайською затокою, Жовтим морем, Східно-Китайським морем і Південно-Китайським морем. Китай дотримується 12-мильної зони морських територіальних вод. У величезній морській зоні Китаю налічується 5000 островів. Найбільшими з них найбільшими є Тайвань (36000 км²) і Хайнань (34000 км²) [50].

Тайвань — східноазійська острівна країна, що не має сухопутного державного кордону. Тайвань на південному заході омивається водами Південнокитайського моря, на півночі — Східнокитайського, на сході безпосередньо водами Тихого океану. На заході Тайвань відділений від материка Тайванською протокою. Загальна довжина морського узбережжя 1,56 тис. км. Острів витягнутий з півночі на південь на 394 км, ширина близько 140 км [62].

Державний устрій

Китайська Народна Республіка – це соціалістична республіка. Глава держави – президент. Вищим органом державної влади є Всекитайські збори народних представників (ВЗНП) – однопалатний парламент, при якому є діючий орган – Постійний комітет ВЗНП. Однопартійна диктатура, де Комуністична партія Китаю

(КПК) контролює всі аспекти політичного, економічного та суспільного життя. Китайська Народна Республіка – це централізований уряд з обмеженою автономією на місцевому рівні [47].

Тайвань є ліберально-демократичною державою, яка керується верховенством права. Республіка Китай має хороші показники політичної влади та громадянських свобод і внесена до списку країн з високими показниками політичної свободи Freedom House. Країна характеризується багатопартійною демократією з вільними виборами, верховенством права та розподілом влади. Республіка Китай (Тайвань) – це децентралізована система з більшою автономією на місцевому рівні, ніж у Китайській Народній Республіці [57].

Мова

Китайська є офіційною мовою Китайської Народної Республіки і Тайваню. З 1913 року офіційною розмовною мовою в Китаї служить діалект путунхуа (мандарин), однак існує щонайменше 7 місцевих китайських діалектів, які мають дуже різну вимову. В Гонконзі та Макао офіційною є ще кантонська мова. У КНР використовується спрощена китайська писемність, яка була запроваджена в 1950-х роках. На Тайвані використовується традиційна китайська писемність, яка має більш складні ієрогліфи. Традиційна писемність також використовується в Гонконзі та Макао [1].

Релігія

Китай – це країна, де набули поширення не одна, а кілька релігій. Головними є конфуціанство, буддизм, даосизм, іслам, католицизм і протестантство. Також в Китаї існують релігії етнічних меншин: монгольський шаманізм і Манчжурська народна релігія [47].

Більшість тайванців сповідують поєднання буддизму та даосизму, часто з конфуціанським світоглядом, який у сукупності називають китайською традиційною релігією [56].

Валюта

Міжнародна назва валюти в КНР: CNY

В обігу знаходяться банкноти номіналом 1, 5, 10, 20, 50 і 100 юанів і монети меншого номіналу 1, 2 і 5 фіней [49].

Міжнародна назва валюти на Тайвані: TWD

В обігу перебувають монети номіналом ½, 1, 5, 10, 20 та 50 нових тайванських доларів і банкноти 100, 200, 500, 1000 та 2000 нових тайванських доларів [57].

Економіка

Китай – це країна з потужною аграрною промисловістю. Економіка Китаю характеризується розвитком традиційних галузей, таких як текстильна, вугільна, металургія, фосфорна та виробництво теплової енергії. Крім нових галузей: нафтової, газової, хімічної, аерокосмічної, електромеханічної нафтопереробки, Китай є світовим лідером з видобутку вугілля, цементу, добрив, сталі та електроенергії [19].

Китайська Народна Республіка, є другою за величиною економікою світу, яка відзначається значним виробництвом та інфраструктурним розвитком. Зокрема, велика промисловість цієї країни та її експортно-орієнтована модель сприяли швидкому зростанню, а інвестиції в інфраструктуру підвищили транспортні умови та зменшили витрати на логістику. Проте, китайська економіка також має проблеми, такі як висока заборгованість, нерівність доходів та серйозні питання забруднення довкілля [19].

У порівнянні з тим, Тайвань, хоч і з меншим обсягом економіки, також показує стійкий розвиток. Його експортно-орієнтована модель, особливо в сфері електроніки, промисловість високих технологій та розвиток галузей послуг, сприяли збільшенню ВВП. Однак, Тайвань також має свої проблеми, такі як залежність від зовнішніх ринків, необхідність трансформації промислової структури та проблема старіння населення [18].

2. Визначення суб'єктів, які беруть участь у процесі

- КНР
- Тайвань
- США
- Росія
- Японія

3. Визначення інтересів суб'єктів

Інтерес КНР ґрунтується на історичних претензіях і бажанні зміцнити національну єдність з Тайванем у рамках політики «Єдиного Китаю». Стратегічно розташування Тайваню має вирішальне значення для регіональної безпеки та зменшення впливу США в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Економічно передові технологічні сектори Тайваню, зокрема напівпровідники, є цінними для зростання Китаю. Крім того, спільні культурні та історичні зв'язки зміцнюють аргумент Китаю на користь возз'єднання.

Тайвань (або Республіка Китай) – країна в Східній Азії. держава в Східній Азії, яка прагне зберегти свій суверенітет, політичну й економічну незалежність. Вона володіє багатьма характеристиками незалежної держави, такими як конституція та могутня армія, хоча її правовий статус неоднозначний і вона має територіальні суперечки з Китайською Народною Республікою (КНР). Крім того, в останні роки все більше жителів острова вважають себе тайванцями, а не китайцями.

Сполучені Штати Америки готові виступити проти КНР щодо незалежності Тайваню і прагнуть захистити Тайвань від будь-яких територіальних зазіхань з боку Китайської Народної Республіки. Незважаючи на офіційне невизнання Тайваню, Сполучені Штати Америки підтримують найтісніші відносини з Тайбеєм, про що свідчить закон, підписаний Дональдом Трампом 16 квітня 2018 року, який полегшує офіційні обміни між двома суб'єктами.

Росія уважно стежить за ситуацією на Тайвані, підтримує Китайську Народну Республіку і змушує Сполучені Штати Америки значно збільшувати свої стратегічні військові ресурси.

Військовий конфлікт може спонукати Японію взяти на себе більш активну роль, перейшовши з молодшого військового партнера Сполучених Штатів на більш помітну позицію. Японія підтримує цілі Сполучених Штатів і готова протистояти Китайській Народній Республіці в цьому конфлікті, підтримуючи потенційну незалежність Республіки Китай.

4. Визначення об'єкту відносно якого суб'єкти вступили у взаємовідносини

Об'єктом відносно якого суб'єкти вступили у взаємовідносини є їхня постійна конфронтація КНР і Тайваню. Це є ключовий аспект зовнішньої політики Китаю поряд з його метою регіонального домінування. Це спірне питання містить як прихильників, так і противників позиції Китаю. Для Китайської Народної Республіки возз'єднання з Республікою Китай (Тайванем) має першорядне значення для національної єдності та стратегічної безпеки. Натомість при цьому багато хто на Тайвані, та й міжнародне співтовариство в цілому, виступає проти кроку до возз'єднання Китайської Народної Республіки й Республіки Китай, виступаючи за автономію та самовизначення Тайваню. Ця динаміка створює складний геополітичний ландшафт із значними наслідками для регіональної стабільності та глобальної політики.

5. Особливості регіону

Східна Азія є найбільш економічно інтегрованою територією в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що включає Китайську Народну Республіку, Північну Корею, Південну Корею, Японію, Монголію, а також Гонконг і Тайвань. Інтеграційний процес у Східній Азії головним чином обумовлений ринковими силами, а не політичними ініціативами. Це підкреслює, що східноазійська інтеграція в основному полягає в сприянні економічної згуртованості при збереженні чітких політичних кордонів. По суті, йдеться про розбудову економічної єдності без зміни існуючих політичних кордонів [23].

У сучасній Східній Азії спостерігається рішуча відданість Китайській Народній Республіці поряд із послабленням територіальних зобов'язань, що наголошує на дипломатичному вирішенні міжнародних конфліктів. Країни регіону активно беруть участь у таких форумах, як Регіональний форум АСЕАН та Всесвітня торговельна організація (ВТО). Статус Китаю як постійного члена Ради Безпеки ООН та його співпраця з Японією в рамках Міжнародного валютного фонду (МВФ) підкреслюють його глобальний вплив. Зокрема, країни Східної Азії відзначаються володінням і виробництвом цифрових технологій, а також виробництвом, що потребує постійного припливу сировини. Ця динаміка підтримує глобальні зусилля Китаю, що

ілюструється такими ініціативами, як "Один пояс, один шлях", які мають значення навіть для України [30].

Ініціатива Китаю «Один пояс, один шлях» спрямована на створення масштабного міжнародного економічного коридору, що сприятиме співпраці між Китаєм, Монголією, Росією, Центральною та Західною Азією, а також Китаєм та Індією. Цей амбітний проект ставить за пріоритет співпрацю як на європейських, так і на азійських економічних ринках. На сьогоднішній день понад 60 країн беруть участь у різноманітних проектах цієї ініціативи, що відображає її розширення та передбачувані взаємні вигоди. Ця ініціатива широко розглядається як взаємовигідне починання, що приваблює все більшу зацікавленість країн, які прагнуть скористатися її потенційними перевагами [23].

У Східній Азії критична проблема обертається навколо розвитку динаміки регіональної зовнішньої політики. Основними проблемами є невирішені територіальні спори, такі як Курильські острови, напруженість у Південно-Китайському морі та давні проблеми, такі як спір щодо островів Сенкаку між Китаєм і Японією. Крім того, напруженість між Північною та Південною Кореєю, а також постійне тертя між Китайською Народною Республікою і Тайванем, додають складності цьому регіону. Ці проблеми підкреслюють нагальну потребу в дипломатичних зусиллях і мирному вирішенні конфліктів для підтримки стабільності в Східній Азії [30].

6. Визначення суб'єктів, інтереси яких співпадають

Японія + США + Тайвань

Китай + Росія

7. Визначення суб'єктів, інтереси яких протилежні

Японія + США + Тайвань → Китай + Росія

8. Визначення проблеми, яку вирішує кожен суб'єкт

Китайська Народна Республіка (КНР) хоче об'єднатися з Республікою Китай. Тайвань в свою чергу стурбований питанням своєї незалежності. Він виступає проти Китайської Народної Республіки і не боїться загрози війни. Також Республіка Китай

не лише прагне зберегти свою незалежність, але й прагне до визнання на міжнародному рівні.

У Сполучених Штатів Америки є проблеми в основному з Китайською Народною Республікою, а ситуація з Тайванем все більше сприяє погіршенню американо-китайських відносин.

Росія та Японія не мають чітко визначених проблем, оскільки обидві країни є лише прихильниками Китайської Народної Республіки та Сполучених Штатів Америки відповідно. Тобто в разі збройного конфлікту Японія підтримає боротьбу проти США і Китаю, а також захист Тайваню. І Росія в цьому випадку підтримає Китайська Народна Республіка, буде воювати з США і, відповідно, підтримає приєднання Тайваню до Китаю.

9. Визначення спільних цілей

Китай підтримується Росією. Обидві країни виступали за мирне возз'єднання Тайваню з Китаєм. Цю точку зору підтримують і члени ООН, які виключили Тайвань з організації. Вони не визнають незалежність Республіки Китай. Китайська Народна Республіка виступала і виспуває за формулу "Одна країна, дві системи", яку підтримали згадані країни з найвищим рейтингом, але, як не дивно, Тайваню ця ідея не сподобалася.

Для Пекіна можна зробити висновок, що він ніколи не визнає свій суверенітет, оскільки питання про володіння островом важливе для виправдання влади і зі стратегічних причин.

10. Визначення протилежних цілей

США прийняли закон про відносини з Республікою Китай, пообіцявши надати Тайваню оборонну зброю і назвавши напад на Китай "серйозною проблемою". В цілому, США є найважливішим другом і єдиним союзником Тайваню, і у них також є конфлікт з Китайською Народною Республікою. Що стосується Японії, наслідувача Сполучених Штатів Америки, вона підтримує прагнення Республіки Китай до незалежності.

Тобто основна мета цих країн – Японії та США – домогтися незалежності, визнання та міжнародного зміцнення Тайваню. Їхні дії ґрунтуються на спільних цінностях та прагненні до підтримки стабільності та миру в регіоні.

11. Формування альтернативних варіантів досягнення цілей

Китай і Тайвань, а також Північна і Південна Корея є розділеними країнами. Населення країни має спільну мову і культуру, але різні ідеологічні, політичні та економічні системи.

Проаналізувавши цю ситуацію, можна зробити висновок, що досягнення цієї мети в довгостроковій перспективі цілком реально, але вимагає регулювання з деякими країнами.

1) *позитивним варіантом* є те, що після об'єднання Китаю та Тайваню країна може стати набагато сильнішою. Це правда, оскільки Тайвань має багатий економічний потенціал.

2) *негативний варіант* полягає в тому, що в цьому конфлікті беруть участь найвпливовіші дійові особи. Таким чином, в разі перемоги обох сторін ситуація на міжнародній арені може кардинально змінитися, посиливши конфлікт не тільки між Китаєм і США, але і між іншими могутніми країнами.

Однак реальність така, що суперечка між Китаєм і Тайванем просто так не зникне поки кожна з країн не поступиться. І оскільки це мало ймовірно, існує загроза війни. Заявлений успіх китайської сторони багато в чому залежить від ходу подій в перші дні і години бойових дій, здатності Тайбея швидко мобілізувати свої власні сили, а також рішень США та інших союзників. Наслідки можливої війни Китаю проти Тайваню залишаються неясними, але його частка на світовому рівні дуже висока.

Вирішення цього питання на користь Китаю повністю залежить від правильної стратегії його керівництва – знайти альтернативу вирішенню територіальної проблеми.

3.2 Порівняльний аналіз тайванського питання і російсько-української війни та сценарний аналіз розвитку тайванської

Тайванський конфлікт та повномасштабне вторгнення Росії в Україну є двома геополітичними викликами, які, хоча й різняться за історичними, політичними та культурними факторами, можуть бути порівняні для розуміння їх впливу на глобальну стабільність і безпеку. Прямого зв'язку між війною в Україні та конфліктом на Тайвані немає, але є деякі аспекти, за якими їх можна протиставити. За допомогою порівняльного аналізу можна дослідити та пролити світло на деякі подібності та відмінності між цими ситуаціями [9].

Для наукового обґрунтування результатів досліджень взаємозв'язку між тайванським питанням і російсько-українською війною з наукової точки зору, були використані порівняльні методи для розуміння фундаментальних зв'язків і розробки дослідницьких стратегій. По-перше, були визначені об'єкти аналізу (російсько-українська війна та тайванське питання) та встановлені порівняльні критерії (історичні, політичні та культурні). По-друге, були виділені спільні та відмінні риси між двома ситуаціями.

Російське вторгнення в Україну загострило низку питань міжнародної безпеки. Застосування Росією тотальної війни для досягнення геополітичних цілей дестабілізувало інші регіональні конфлікти, що довгий час вважалися "замороженими". Тайвань – один із таких потенційно нестабільних регіонів. Це вторгнення змінило глобальне сприйняття ризиків і загроз, змусивши багато країн переглянути свої оборонні стратегії та зовнішньополітичні пріоритети, включаючи азійські країни.

Після 24 лютого 2022 року загроза насильницького захоплення Тайваню материковим Китаєм знову стала предметом активних дискусій серед експертів. Страх перед "спеціальними операціями" Китаю робить Республіку Китай одним із головних союзників України. Сценарій, при якому Росія зазнає поразки у війні, а її економіка буде зруйнована санкціями, є найбільш бажаним для Тайваню. Адже така

подія змусить Комуністичну партію Китаю двічі подумати, перш ніж відправляти війська до Тихого океану [31].

Тайванський конфлікт сягає корінням громадянської війни в Китаї 1940-х років. Китайська Народна Республіка (КНР) вважає Тайвань невід'ємною частиною своєї території, прагнучи до возз'єднання з островом. Натомість Тайвань функціонує як фактично незалежна держава з власним урядом, військовими силами та економікою протягом кількох десятиліть. Цей затяжний конфлікт характеризується дипломатичною напругою, військовим ризиком та політичною невизначеністю [16]. З іншого боку, повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році стало раптовою та несподіваною подією, що викликала значний геополітичний резонанс. Росія, прагнучи захистити свої "стратегічні інтереси" та "етнічних росіян" в Україні, розпочала масштабну військову кампанію, яка призвела до жахливих людських втрат, руйнувань та гуманітарної кризи [48].

Про схожість, то перша подібність полягає в тому, що обидві країни опинилися в епіцентрі геополітичних протистоянь. Україна, розташована на стику Європи та Росії, стала полем бою у протистоянні між Заходом та Росією, війна з якою значно загострила цю напруженість. Тайвань, з іншого боку, опинився в центрі протистояння між Китаєм, який вважає острів своєю територією, та Сполученими Штатами, що виступають гарантом його безпеки. Ситуація навколо Тайваню значно посилила напруженість у цьому регіоні, де зосереджені такі потужні держави, як Китай, Японія та США.

Інша схожість полягає в тому, що і Україна, і Тайвань стикаються з прямими загрозами своєму суверенітету та територіальній цілісності. Україна вже зазнала анексії Кримського півострова та окупації південно-східної частини України з боку Росії. Республіка Китай же постійно відчуває тиск з боку Китаю, який не визнає його незалежність і не виключає силового сценарію для його приєднання.

Обидва протистояння також привернули увагу та занепокоєння міжнародної спільноти. Більшість країн світу дотримуються політики "Єдиного Китаю", визнаючи КНР єдиним законним урядом Китаю. Це означає, що вони не офіційно визнають Тайвань як незалежну державу. Однак деякі країни, зокрема США, надають Тайваню

неофіційну підтримку, включаючи військову та дипломатичну допомогу. Цей підхід призвів до напруженості у відносинах між США та КНР, адже Китай вважає Тайвань своєю невід'ємною частиною і не визнає права на самовизначення [65].

Щодо повномасштабного вторгнення Росії в Україну, то міжнародна спільнота рішуче засудила дії Росії, запровадивши низку економічних санкцій та інших заходів. Проте, щодо тайванської суперечки, де Сполучені Штати Америки та інші країни надають Республіці Китай неофіційну підтримку, ці ж країни готові і до прямого військового втручання в цей конфлікт. А ось у випадку з Україною такого не прослідковується.

Хоча дані протистояння в Україні та Тайвані мають певні схожі риси, пов'язані з загрозою з боку потужнішого сусіда, між ними існують й суттєві відмінності. По-перше, рівень насильства та військового конфлікту. Україна зазнає прямого військового вторгнення з боку Росії, що призвело до значних людських жертв, руйнувань та гуманітарної кризи. Натомість Тайвань наразі не перебуває у стані активного збройного конфлікту з Китаєм.

По-друге, рівень міжнародної участі. Обидва протистояння мають значний вплив на регіональну та глобальну безпеку, адже у них задіяні великі держави. США, як головний союзник Тайваню, надає йому військову та дипломатичну підтримку, що погіршує стосунки з Китаєм. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну також призвело до загострення відносин зі Сполученими Штатами Америки, ЄС та іншими західними країнами, які ввели санкції проти РФ. Проте, рівень міжнародної участі в тайвансько-китайській суперечці все ж нижчий, ніж в російсько-українському конфлікті [31].

По-третє, існують також відмінності в загальному регіональному та глобальному контексті. Ситуація в Україні загострила відносини між Росією та Заходом, а напруженість між США та Китаєм зростає вже протягом кількох років, де Тайвань є одним із ключових питань суперечок. Проте, існують й інші фактори, що впливають на динаміку в кожному регіоні, які слід враховувати при аналізі ситуацій в Україні та Тайвані.

Підсумовуючи, конфлікти в Тайвані та Україні, хоча й схожі за своїми наслідками для регіональної та глобальної безпеки, мають суттєво різні коріння та динаміку. Тайванська проблема обертається навколо питання суверенітету та політичного статусу, де Китайська Народна Республіка наполягає на єдиній державі, а Тайвань прагне до незалежності. З іншого боку, російсько-український конфлікт виник з історичної напруженості та суперечок між двома сусідніми країнами, що переросли у насильницький конфлікт. Цей конфлікт поставив під сумнів заснований на правилах міжнародний порядок і роль великих держав у його формуванні. Важливо зазначити, що конфлікт у Тайвані наразі є регіональною проблемою, яка впливає на баланс сил у Східній Азії. Натомість російсько-український конфлікт має глобальний масштаб, адже кидає виклик принципам суверенітету та територіальної цілісності держав [9].

Досліджуючи Тайванську проблему, можна виділити три ключові сценарії розвитку подій: оптимістичний, песимістичний та реалістичний [7].

Оптимістичний сценарій передбачає мирне та стабільне співіснування Китаю та Тайваню, де обидві сторони уникають застосування військової сили та вирішують розбіжності шляхом діалогу. У цьому сценарії Китай визнає фактичну незалежність Тайваню, хоча й не офіційно, та поважає його статус самостійної демократії. Сполучені Штати Америки продовжують підтримувати Тайвань, стримуючи будь-яке вторгнення з боку Китаю, забезпечуючи сильну військову присутність у регіоні та надаючи Тайваню необхідну військову допомогу. Завдяки цим зусиллям, з часом може бути досягнуто мирного вирішення тайванської проблеми шляхом поступового зміцнення довіри між Китайською Народною Республікою та Республікою Китай, а також досягнення нової політичної домовленості, яка буде прийнятна для обох сторін [5].

Одним із можливих варіантів нового політичного устрою для Тайваню може стати модель "двох Німеччин", яка існувала з 1949 по 1990 рік. Ця модель передбачає існування двох окремих держав – Східної та Західної Німеччини – з тісними економічними та культурними зв'язками. Цю модель можна адаптувати до ситуації на

Тайвані, де Китай і Тайвань визнають фактичну незалежність один одного, але при цьому зберігають тісні зв'язки [11].

Ще однією можливою моделлю вирішення тайванської проблеми є модель "Одна країна, дві системи", яка зараз використовується Китаєм і Гонконгом. За цією моделлю, Тайваню буде дозволено зберегти власну політичну систему та спосіб життя, залишаючись при цьому частиною Китаю [3]. Ця модель схожа на модель, яка використовується для управління Гонконгом, де місто має окремий уряд, правову систему та валюту, але все ще є частиною Китаю. Модель "Одна країна, дві системи" також має своїх критиків. Деякі люди вважають, що вона занадто обмежувальна і не дозволяє Тайваню мати повний контроль над своїм майбутнім. Інші стурбовані тим, що Китай зрештою може взяти під контроль Тайвань і обмежити його свободу. Крім того, незрозуміло, чи буде ця модель прийнятною для народу Тайваню, який протягом багатьох років бореться за незалежність.

Сценарій "Одна країна, дві системи" потребує значних компромісів з боку всіх сторін. Китай має поважати фактичну незалежність Тайваню, а Тайвань має прийняти принцип "єдиного Китаю". Сполучені Штати Америки також повинні відігравати важливу роль, продовжуючи підтримувати Тайвань, але не провокуючи Китай. Цей сценарій потребує високого рівня співпраці та довіри між усіма залученими сторонами, чого може бути складно досягти.

Згідно з *песимістичним сценарієм* розвитку тайванської проблеми, Китай може вторгнутися на острів, якщо відчужує, що Тайвань прагне до незалежності або загрожує його інтересам у сфері безпеки. У відповідь Сполучені Штати Америки можуть втрутитися військово, щоб захистити Тайвань, якщо вважатимуть, що китайська агресія ставить під загрозу їхні власні інтереси безпеки або інтереси своїх союзників у регіоні [34]. Такий конфлікт ризикує перерости у масштабну війну між Китаєм і США, якщо будь-яка зі сторін помилково оцінить наміри іншої або якщо ситуація вийде з-під контролю. Наслідки подібного сценарію можуть бути катастрофічними, зробивши цей конфлікт одним із найруйнівніших в історії людства та спричинивши глобальну економічну кризу [44].

Важливо підкреслити, що ймовірність реалізації песимістичного сценарію не можна виключати. Його розвиток може бути спричинений комплексом факторів, таких як китайське вторгнення на Тайвань, американське військове втручання на його захист та помилкові розрахунки з боку обох сторін.

Найбільш *реалістичним сценарієм* розвитку подій навколо Тайваню є збереження напруженості та невизначеності. З одного боку, Китай навряд чи відмовиться від своїх претензій на острів, вважаючи його невід'ємною частиною своєї території. З іншого, Тайвань не має наміру йти на об'єднання з Китайською Народною Республікою, прагнучи зберегти свою незалежність та самобутність. Ці протилежні позиції зумовлюють тривале протистояння сторін, яке постійно тримає регіон під загрозою військового конфлікту.

Важливу роль у цій ситуації відіграють Сполучені Штати Америки. Дотримуючись політики "стратегічної неоднозначності", вони не роблять чітких заяв щодо того, чи будуть вони захищати Тайвань у разі агресії з боку Китаю. Проте, Сполучені Штати Америки чітко демонструють свою відданість збереженню миру та стабільності в Тайванській протоці, надаючи Республіці Китай дипломатичну та військову підтримку [11].

У найближчі роки очікується, що Китай продовжить нарощувати військовий тиск на Тайвань. Це може проявлятися у частіших військових навчаннях біля острова, збільшенні вторгнень в зону ПВО Тайваню та розгортанні більш сучасних систем озброєння.

Зі свого боку, Тайвань, ймовірно, вживатиме заходів для зміцнення власної оборони. Це може включати збільшення оборонних бюджетів, закупівлю нових озброєнь та навчання військових для кращого протистояння потенційному вторгненню з боку Китаю.

Сполучені Штати Америки, ймовірно, продовжать підтримувати Тайвань, надаючи військову допомогу та продаючи зброю. США також можуть посилити свою військову присутність у регіоні, наприклад, розмістивши більше військових кораблів у Тайванській протоці.

Ця ситуація чревата серйозними наслідками для регіональної безпеки та стабільності. Зростання напруги може призвести до випадкових зіткнень або навіть до повномасштабної війни між Китаєм і Тайванем. Такий сценарій матиме руйнівні наслідки для всіх залучених сторін і може призвести до значного економічного спаду та людських жертв.

Підсумовуючи, найбільш ймовірним сценарієм розвитку тайванської проблеми є реалістичний сценарій збереження напруги та невизначеності. Цей сценарій характеризується стійким протистоянням між Китаєм та Тайванем, де жодна зі сторін не готова суттєво змінити свою позицію. США, ймовірно, й надалі відіграватимуть роль стримуючого фактора та посередника. Такий сценарій може тривати ще багато років, і ризик конфлікту завжди буде присутній [7].

ВИСНОВКИ

Після проведення дослідження можна зробити такі висновки. По-перше, тайванське питання є центральним стовпом зовнішньої політики Китайської Народної Республіки (КНР). Це впливає з триваючої суперечки щодо легітимності уряду Тайваню (Республіки Китай) і його претензії бути єдиним законним урядом у всьому Китаї. Китайська Народна Республіка розглядає Тайвань як сепаратистську провінцію, яка в кінцевому підсумку повинна воз'єднатися з материком, навіть силою, якщо це необхідно. Цей невирішений конфлікт значно впливає на зовнішні відносини Китаю з різними країнами та регіонами. По-друге, КНР використовує різні методи тиску на Тайвань, щоб змусити його до підпорядкування. Це включає економічний тиск, дипломатичну ізоляцію, військові загрози та пропагандистську кампанію.

Тайванське питання розкриває складну геополітичну проблему з історичним корінням і значними наслідками для Азіатсько-Тихоокеанського регіону та за його межами. Непохитна позиція Китаю щодо воз'єднання Тайваню визначає його зовнішню політику, зокрема щодо Сполучених Штатів, Японії, Південно-Східної Азії та Європейського Союзу. Сучасний стан тайванської проблеми характеризується стабільністю та невизначеністю. З одного боку, КНР продовжує нарощувати свій військовий потенціал та заявляє про готовність силою воз'єднати Тайвань з материком. З іншого боку, Республіка Китай також має значні збройні сили та користується підтримкою США та інших країн.

Дослідження показало, що США відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки Тайваню. США дотримуються політики "одного Китаю", але водночас зобов'язані захищати Тайвань від нападу КНР. Японія, країни Південно-Східної Азії та Європейський Союз закликають до мирного вирішення тайванського питання шляхом діалогу.

Різні аналітичні підходи, викладені в Розділі 3, надають цінні інструменти для подальших досліджень. Системний аналіз дає змогу ретельно вивчити глибинні причини та поточну динаміку конфлікту. Порівняння з російсько-українською війною

дозволяє зрозуміти потенційні сценарії та важливість міжнародної участі. Нарешті, аналіз сценаріїв допомагає нам передбачити потенційне майбутнє та сформулювати стратегії для зменшення ризиків і просування мирних рішень. Мирне врегулювання є кращим сценарієм, але ймовірність його реалізації наразі низька. Військові сценарії (вторгнення КНР або втручання США) є малоімовірними, але не виключеними, і їхні наслідки можуть бути руйнівними.

Хоча напруженість навколо Тайваню залишається високою, все ще є місце для дипломатії та діалогу. Міжнародне співтовариство може відігравати конструктивну роль, заохочуючи мирне врегулювання та захищаючи права та інтереси всіх залучених сторін. Це може включати розвиток каналів зв'язку між протокою, сприяння заходам зміцнення довіри та заохочення поваги до міжнародних норм і принципів.

Зрештою, стабільне та процвітаюче майбутнє для Азіатсько-Тихоокеанського регіону залежить від пошуку рішення тайванського питання, яке б поважало законні інтереси всіх зацікавлених сторін. Це рішення має підтримувати принципи самовизначення, мирного співіснування та заснованого на правилах міжнародного порядку. Це дослідження служить основою для подальших досліджень, підкреслюючи необхідність продовження взаємодії з цією критичною проблемою та постійного пошуку мирних рішень за допомогою багатогранного підходу, який надає пріоритет дипломатії та діалогу. Шлях вперед вимагає тонкого балансу між визнанням історичних претензій Китаю та повагою до права Тайваню на самоврядування. Лише завдяки відданості мирному врегулюванню всі залучені сторони зможуть пройти через розділену протоку та забезпечити регіональну стабільність і процвітання.

Очевидно, що твердження про те, що «Тайвань з давніх часів був територією Китаю», в будь-якому випадку викликає сумніви. Острів завжди був або переважно знаходився на периферії Китайської імперії. З сучасної історії ясно, що Китайська Народна Республіка, заснована в 1949 році, і Республіка Китай пішли різними шляхами. Китай, безсумнівно, став могутнім і впливовим, але він залишається під репресивним авторитарним режимом генерального секретаря Комуністичної партії

Китаю Сі Цзіньпіна. Республіка Китай, з іншого боку, еволюціонувала від репресивного авторитарного режиму під керівництвом Чан Кайші та Гоміндану до яскравої демократії, де колись опозиційна Демократична прогресивна партія тепер керує як президентським палацом, так і законодавчою більшістю. Країна має свою власну горду історію, утвердила свою власну ідентичність як Республіка Китай (Тайвань) і прагне стати повноправним і рівноправним членом міжнародного співтовариства – ролі, якої було відмовлено через наративи китайської націоналістичної партії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витяги зі звіту RAND. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rand.org/zh-hans/publications.html> (дата звернення: 12.03.2024)
2. Війна в Україні не змінила поглядів Китаю щодо можливого нападу на Тайвань. Міжнародний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ib.ua/world/2023/06/02/558491_viyna_ukraini_zminila_poglyadiv.html (дата звернення: 26.04.2024)
3. Вісім пропозицій щодо вирішення тайванського питання. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://cpc.people.com.cn/GB/64107/65708/65722/4444435.html> (дата звернення: 23.03.2024)
4. Вторгнення Росії в Україну викликає стурбованість Тайваню через готовність до конфлікту з Китаєм. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://edition.cnn.com/2022/03/17/asia/taiwan-military-reservists-china-fears-intl-hnk/index.html> (дата звернення: 26.04.2024)
5. Голос Китаю. Новинний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.voachinese.com/z/2371> (дата звернення: 02.05.2024)
6. Дайджест поза стінами: питання Тайваню в «історичній резолюції» КПК. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/zh/> (дата звернення: 12.03.2024)
7. Зуєва А.К. Ймовірні сценарії розвитку тайванської проблеми // Всеукраїнська конференція з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність» // Київ, НАУ, 29 лютого, 2024 року. С. 233-235. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97->

[%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F-%D0%B2-%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%85-%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8-2024_compressed.pdf](#) (дата звернення: 02.05.2024)

8. Зуєва А.К. Неспокій на острові: чому Тайвань стає ключовою точкою у протистоянні США та Китаю? // XXIV Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених “Політ. Сучасні проблеми науки” // Київ, НАУ, 2-5 квітня, 2024 року. С. 46-47. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Telegram%20Desktop/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%86%D0%A2_%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_2024-2.pdf (дата звернення: 09.04.2024)
9. Зуєва А.К. Тайванський конфлікт і повномасштабне вторгнення Росії в Україну: порівняльний аналіз // XXIII Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки» // Київ, НАУ, 4-7 квітня, 2023 року. С. 81-83. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82_%D0%A4%D0%9C%D0%92_2023.pdf (дата звернення: 26.04.2024)
10. Каїрська декларація від 1 грудня 1943 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kimo.univ.kiev.ua/WW/74.htm> (дата звернення: 23.03.2024)

11. Ке Венъчже. Питання Тайваню слід розглядати в рамках протистояння між Китаєм і США. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.zaobao.com.sg/realtime/china/story_20211225-1226452 (дата звернення: 23.03.2024)
12. Китай вивчає досвід війни в Україні для вторгнення на Тайвань. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/world/kitay-vivchaye-dosvid-viyeni-v-ukrajini-dlya-vtorgnennya-na-tayvan-analitiki-12384027.html> (дата звернення: 26.04.2024)
13. Ковенко А. Чому китайсько-тайванські відносини такі напружені. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hvylya.net/uk/analytics/254148-chomu-kitaysko-tayvanski-vidnosini-taki-napruzheni> (дата звернення: 02.05.2024)
14. "Консенсус 1992 року" - це спільна політична основа для діалогу між двома сторонами Тайванської протоки. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrainian.cri.cn/2023/02/09/ARTI9aT2oUrpnHmN13r1yAim230209.shtml> (дата звернення: 23.03.2024)
15. Коротка історія сучасного Китаю і Тайваню. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.csis.org/programs/international-security-program/isp-archives/asia-division/cross-strait-security-initiativ-0> (дата звернення: 12.03.2024)
16. Лук'янюк В. Мирний договір з Японією. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.jnsn.com.ua/h/0908P/> (дата звернення: 04.04.2024)
17. Мельниченко В. В. Тайванське питання в працях вітчизняних та зарубіжних учених. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/60972/29-Melnichenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.05.2024)
18. Міністерство закордонних справ Республіки Китай (Тайвань). [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mofa.gov.tw/> (дата звернення: 12.03.2024)

19. Міністерство закордонних справ КНР. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mfa.gov.cn/> (дата звернення: 12.03.2024)
20. Міністерство національної оборони КНР. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.mod.gov.cn/topnews/2022-01/27/content_4903663.htm (дата звернення: 12.03.2024)
21. Мірер П., Бугаєва А. США, Китай і Тайвань. Що відомо про візит "третьої людини в США" Ненсі Пелосі до Тайваню і в чому військова загроза. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/267169-ssa-kitaj-i-tajvan-so-vidomo-pro-vizit-tretoi-ludini-v-ssa-nensi-pelosi-do-tajvanu-i-v-comu-vijskova-zagroza/> (дата звернення: 04.04.2024)
22. Наскільки важко Китаю буде вторгнутися на Тайвань? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.aljazeera.com/features/2022/4/4/how-difficult-would-it-be-for-china-to-invade-taiwan> (дата звернення: 02.05.2024)
23. Паткович О. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». Особливості регіону Східної Азії, як одного з центрів світової сили. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/osoblyvosti-rehionu-skhidnoyi-aziyi/> (дата звернення: 04.04.2024)
24. Перемога України у війні з РФ може переконати Китай відмовитись від війни з Тайванем. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3698609-peremoga-ukraini-u-vijni-z-rf-moze-perekonati-kitaj-vidmovitis-vid-vijni-z-tajvane_m.html (дата звернення: 26.04.2024)
25. Політичні відносини між Україною та Китаєм. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/185-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem> (дата звернення: 26.04.2024)
26. Походження тайванського питання. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.tongxin.org/llyj/tzll/content/post_134245.html (дата звернення: 12.03.2024)

27. П'ять наборів ключових слів для розуміння загальної стратегії партії щодо вирішення тайванського питання в нову еру. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.news.cn/tw/2022-01/19/c_1128277256.htm (дата звернення: 12.03.2024)
28. Сінхуа. Офіційне інформаційне агентство уряду Китайської Народної Республіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.xinhua.gov.cn/> (дата звернення: 12.03.2024)
29. Сповідання! Після того, як Білий дім терміново "загасив пожежу" за висловлювання Байдена, міністр оборони США заявив, що "підтримує Тайвань". [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://world.huanqiu.com/article/45HeMBwU193> (дата звернення: 04.04.2024)
30. "Сучасні тенденції регіоналізму в Східній Азії: можливості для України". Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/suchasni-tendencii-regionalizmu-v-skhidniy-azii-mozhливosti> (дата звернення: 13.11.2021)
31. «Тайванська проблема» в контексті дестабілізації системи міжнародних відносин російсько-українською війною. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/61-Article%20Text-47-1-10-20221010.pdf> (дата звернення: 26.04.2024)
32. Тайванське питання у відносинах Китай-ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://china.fes.de/zh/e/the-taiwan-question-in-eu-china-relations> (дата звернення: 04.04.2024)
33. Україна почала зближуватися з Тайванем? Чи може це викликати конфлікт з Китаєм. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63576207> (дата звернення: 26.04.2024)
34. Хе Шенда: Огляд 60 років відносин Китаю та Південно-Східної Азії. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sky.yn.gov.cn/zxft/ft/02076936855072976704> (дата звернення: 04.04.2024)

35. Чжан Веньшен. Дилема та вирішення відносин між протоками. East Asia Papers, випуск 65. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://research.nus.edu.sg/eai/wpcontent/uploads/sites/2/2017/11/CWP65.pdf> (дата звернення: 23.03.2024)
36. Чому Тайвань прагне незалежності? Що про це думає КНР? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://fairbank.fas.harvard.edu/wp-content/uploads/2021/02/China-Questions_Simplified%E2%80%94%E2%80%94Final-copy-5.pdf (дата звернення: 23.03.2024)
37. Чи зробить Сі Цзіньпін відчайдушний крок, щоб силою об'єднати Тайвань? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rfi.fr/cn> (дата звернення: 12.03.2024)
38. Чи пам'ятає Тайвань дві попередні кризи в Тайванській протоці? Китай є ядерною державою, а Сполучені Штати не наважуються вжити заходів. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.zhongguotongcuhui.org.cn/hxsp/202004/t20200417_12266798.html (дата звернення: 23.03.2024)
39. Чи почнеться війна через Тайванську протоку? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://chinaworker.info/zh-hans/2021/07/19/30185/> (дата звернення: 12.03.2024)
40. Чи справді Тайвань колись був частиною Китаю? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ipdefenseforum.com/zh-hans/2022/02> (дата звернення: 12.03.2024)
41. Ши Вен. Невійськові міркування: тенденції та еволюція політики в Сполучених Штатах, Китаї та Тайвані. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://carnegieendowment.org/files/Swaine1.pdf> (дата звернення: 04.04.2024)
42. Що говорить війна в Україні про майбутнє Китаю та Тайваню? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://taskandpurpose.com/analysis/russia-ukraine-taiwan-china/> (дата звернення: 26.04.2024)

43. Які відносини між Тайванем і Китаєм? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thenewslens.com/article/19289> (дата звернення: 12.03.2024)
44. Якщо відбудеться військовий конфлікт між двома сторонами Тайванської протоки, Тайвань може не мати жодних шансів на перемогу. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.taiwan.cn/plzhx/plyzl/202003/t20200326_12259565.htm (дата звернення: 23.03.2024)
45. Якщо між двома сторонами почнеться війна, чи допоможуть Сполучені Штати Тайваню? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.sohu.com/a/512595429_120135071 (дата звернення: 04.04.2024)
46. Ян Боцзян: Яку роль відіграє питання Тайваню в китайсько-японських відносинах? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.igcu.pku.edu.cn/info/2292/4120.htm> (дата звернення: 04.04.2024)
47. A Brief Introduction to China. URL: http://np.china-embassy.gov.cn/eng/78077/ybxx/200410/t20041027_1997998.html#:~:text=China%20is%20situated%20in%20eastern,and%20Hainan%20are%20the%20largest (дата звернення: 09.04.2024)
48. Asia's echo of the Russo-Ukrainian war. Will China try to take over Taiwan? URL: <https://tyzhden.ua/asia-s-echo-of-the-russo-ukrainian-war-will-china-try-to-take-over-taiwan/> (дата звернення: 26.04.2024)
49. China claims Taiwan as its own. How does the conflict look to the self-ruled island? // Report – 2024 // URL: <https://www.npr.org/2024/02/14/1231313619/how-does-the-conflict-with-mainland-china-look-to-taiwan> (дата звернення: 23.03.2024)
50. Dennis Van Vranken Hickey, Pild. The US and Cross Strait Rivalry: Strategic Partnership and Strategic Ambiguity (1999). URL: <http://www.duke.edu/web/cis/pass/pdf/warpeaceconf/phickey.pdf> (дата звернення: 24.05.2024)
51. Geography of China. URL: <https://www.advantour.com/china/geography.htm> (дата звернення: 09.04.2024)

52. Jin Ying. The Taiwan Question in China-U.S. Relations. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:19967/fulltext01.pdf> (дата звернення: 24.05.2024)
53. Park J., Swaine M. D. // Paths to Crisis and Conflict Over Taiwan // Report – 2024 // URL: <https://quincyinst.org/research/paths-to-crisis-and-conflict-over-taiwan/> (дата звернення: 12.03.2024)
54. Preventing War in the Taiwan Strait // Report – 2023 // URL: <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/taiwan-strait-china/333-preventing-war-taiwan-strait> (дата звернення: 23.03.2024)
55. Ralph N. Clough. Cooperation or Conflict in the Taiwan Strait? (Asia in World Politics). URL: https://books.google.com.ua/books?id=OmkdcFUxP6EC&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 24.05.2024)
56. Recent Taiwan-China maritime incidents reinforce Beijing's escalation tactics // Report – 2024 // URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/02/23/recent-maritime-incidents-between-taiwan-and-china-reinforce-beijing-s-strategy-of-tension_6550932_4.html (дата звернення: 12.03.2024)
57. Su Ge, (1998). American China Policy and the Taiwan Issue, Beijing: World Knowledge Press. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:19967/fulltext01.pdf> (дата звернення: 24.05.2024)
58. Taiwan: Background and U.S. Relations // Congressional Research Service // Report – 2024 // URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10275> (дата звернення: 04.04.2024)
59. Taiwan | History, Flag, Map, Capital, Population, & Facts // URL: <https://www.britannica.com/place/Taiwan> (дата звернення: 09.04.2024)
60. 'Taiwan independence' an obstacle to China-US relations, says Beijing // Report – 2024 // URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/27/taiwan-independence-an-obstacle-to-china-us-relations-says-beijing> (дата звернення: 04.04.2024)
61. Taiwan is too slow learning from Ukraine war, ex-top commander says // Report – 2024 // URL: <https://www.politico.eu/article/taiwan-ukraine-china-leehsi-ming-ex-top-commander-says/> (дата звернення: 26.04.2024)

62. Taiwan's Geography and Climate. URL: <https://lifeoftaiwan.com/about-taiwan/geography-climate/> (дата звернення: 09.04.2024)
63. What's behind China-Taiwan tensions? URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-34729538> (дата звернення: 24.05.2024)
64. Why China-Taiwan Relations Are So Tense. URL: <https://www.cfr.org/backgrounders/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden> (дата звернення: 12.03.2024)
65. Will Russia's struggle in Ukraine help Taiwan — or hurt it? URL: <https://www.aljazeera.com/features/2023/2/23/will-russias-ukraine-struggle-help-taiwan-or-hurt> (дата звернення: 26.04.2024)